

Meddelelser...

DANSK
AEDELS FORENING

APRIL 2025

Meddelelser

Udgives af:

Dansk Adels Forening

c/o Instruktør Anna von Lowzow
Estruplund, 8950 Ørsted
E-mail:
anna.lowzow@nordiskfilm.com

Indlæg:

Ja tak. Sendes til redaktøren:
anna.lowzow@nordiskfilm.com

Annoncer og medlem af redaktionen:

Redaktør Elisabeth komtesse
Ahlefeldt-Laurvig
E-mail: e.ahlefeldt@gmail.com

Dansk Adels Forening

Formand:

Instruktør Anna von Lowzow
Næstformand:

Administrerende direktør
Erik baron Rosenkrantz

Kasserer:

Frederik greve Ahlefeldt-Laurvig

Redaktør:

Elisabeth komtesse Ahlefeldt-Laurvig

Øvrige bestyrelse:

Cand. polit Carl Huitfeldt

Direktør

Anders baron Wedell-Neergaard
Lektor Jørgen Oxholm

Sekretær med ansvar for medlemsregistrering, GDPR, m.m.:

Redaktør, cand.mag.

Maria Groth Rasmussen

Fraugdegårds Allé 8,
5220 Odense SØ. Tlf. 6047 6335

Opdateringer af adresser og andre kontaktoplysninger bedes tilsendt, helst per mail til:
info@adelsforeningen.dk

Danmarks Adels Aarbog

Redaktion:

Ledende redaktør og ansvarlig for slægtsafhandlinger og stamtavler, m.m.:

cand.mag., arkivar Michael Dupont
mid@sa.dk

samt

Redaktør ansvarlig for præsenslisten m.m.:

cand.mag. Maria Groth Rasmussen

Opdateringer af præsenslisten bedes tilsendt, helst per mail til:
mariagrothrasussen@adelsforeningen.dk

Indmeldelse:

www.adelsforeningen.dk

Klik 'Medlemmer',
dernæst 'Medlemskab'

Adresseændring:

Klik 'Medlemmer',
dernæst 'Ændringer af medlemsoplysninger'

Kære læsere!

Kære Læsere.

Solen skinner og det er forår ☺. Det er os en stor fornøjelse endnu engang at udgive Meddelelser, hvor I kan glæde Jer til at læse de mange fine artikler inde i bladet. Stor er vores taknemmelighed overfor de medlemmer og gode venner af Dansk Adels Forening, som trofast leverer artikler til bladet.

Det er et farverigt persongalleri, som møder Jer denne gang. Conrad Fabritius Tengnagel skriver om den lykkelige unge, men gifte Constance Leth som Grundtvig forelskede sig i. Hun var født Fabritius Tengnagel og blev gift med sin indtagende fætter Carl Steensen de Leth fra Steensgård og Egeløkke på Langeland. Ægteskabet var ikke lykkeligt.

Holger Rosenkrantz skrev i 1953 om sine bedsteforældre. Det er en vidunderlig artikel om de adelige familier, hvor man giftede sig med hinanden. Et persongalleri med Rosenkrantz, Raben, Moltke, Bille Brahe, Bülow, Oxholm, Wedell, Knuth, Scheel, Ahlefeldt, Berner, Cederfeld de Simonsen og et Rosenholm, der var tynget af stor gæld. Artiklen er lang, derfor deles den i dette her nummer og næste nummer af Meddelelser.

Dokumentarfilmen HÆRVEJEN, som vises på DR1 den 8. juni i år, er prins Joachims projekt, hvor han går en tur med forfatteren Steffen Jacobsen. Og vupti så ankom der en artikel i min mailboks. André de Neergaard skriver om sin franskfødte mor, Thérèse de Neergaard, som i år ville have været fyldt 100 år. Hun var kong Frederik og prins Joachims tålmodige fransklærerinde og de to drenge anede ikke, at deres lærerinde glimrende forstod dansk!

Nobilitas holdt deres efterårsbal på Ledreborg med stor succes. De unge kom ikke blot fra Danmark, men fra hele Europa og efterhånden er det lykkedes at skabe rigtig gode kontakter de unge imellem. Det er guld værd til den dag, hvor de skal læse eller arbejde i udlandet. Her vil der altid være et netværk til at tage imod, når man står der alene i fx Paris. Så vi opfordrer vores unge medlemmer til om muligt at deltage i Nobilitas' arrangementer. Ikke kun i Danmark, men rundt om i Europa når deres organisationer indbyder til fest.

Valløprisen blev i år tildelt filminstruktøren Susanne Bier. Vallø Stift anser Susanne Bier som en stærk rollemodel for filminstruktører og kvinder generelt. Husk at indskrive Jeres døtre i Vallø. I gamle dage frygtede man at forblive ugift og endestationen kunne i værste fald blive at skulle bo som adelig jomfru på Vallø. I dag er Vallø med til at danne rammen for et fællesskab for de unge adelige kvinder og det er et særdeles eftertragtet sted at bo.

Er der en sport, som mange adelige i gamle dage dyrkede intenst, så var det golf. Erik Madsen, fra Dansk Golfhistorisk Selskab skriver om baronesse Viveka Rosencrantz fra Gyllebo Slot i Skåne, der vandt det svenske golfmesterskab i 1911. Hendes gode veninde, komtesse Daisy Krag-Juel-Vind-Frijs gjorde, at Viveka også var en kær gæst på Frijsenborg. Læs om hendes oplevelser her i bladet. Kedeligt var det ikke.

I år udkommer vores årbog 2021-2024 med to stamtavler. Den ene er om adelsfamilien Gyldenløve og den anden omhandler Lerche-slægten. Flere fonde og familiemedlemmer har bevilliget penge til udførelsen af tavlerne, hvilket vi er meget taknemmelige for.

Årbogen har været forsinket på grund af Coronaepidemien, som jo nærmest lammede hele Danmark og resten af verden. Arkiver mv. var lukket og da ikke alle informationer ligger elektronisk tilgængeligt, var vores to dygtige redaktører, Michael Dupont Rasmussen og Maria Groth Rasmussen, sat ud af spillet. Bogen bliver sendt ud til Jer efter sommerferien, idet vi helst ikke vil have bøger sendt retur, fordi folk er på ferie og derfor ikke får hentet dem i tide.

Generalforsamling holdes i anledning af Lercher'nes opdaterede stamtavle på Lerchenborg syd for Kalundborg den 15. juni kl. 11. Tilmelding er nødvendig, så vi kan finde plads til alle. Indkaldelse bliver sendt ud i maj måned.

Nyd solen og lad os glæde os over hver dag, der går godt i disse tider.

Anna von Lowzow

DANSK ADELS FORENING

GENERALFORSAMLING 2025

Dansk Adels Forening holder generalforsamling
på Lerchenborg ved Kalundborg

Søndag den 15. juni 2025 kl. 11.

Den nye adelsårbog, som udkommer her i 2025,
beskriver både Gyldenløverne og Lercheslægten,
og vi synes, at det kan være en god idé,
at vores medlemmer oplever familien Lerches hovedsæde.

Indkaldelse til generalforsamlingen bliver sendt ud
på mail til vores medlemmer.

Nobilitas' årlige sensommerbal

Kære ærede medlemmer af Dansk Adels Forening,

Det er en fornøjelse igen i år at kunne dele et indblik i Nobilitas' årlige sensommerbal, som blev afholdt den 31. august 2024. Denne aften er årets højdepunkt for Nobilitas, da vi samles for at fejre vores dybe traditioner og fælles historie.

Denne gang afprøvede vi et nyt koncept. Som annonceret i sidste års meddelelser, valgte vi at flytte årets sensommerbal fra Moltkes Palæ, hvor det har fundet sted siden 2019, til Ledreborg Slot i Lejre. Det var fantastisk at bringe adelsballet tilbage til sine oprindelige rødder: på landet og i dets smukke idyl. Vi takker familien Holstein-Ledreborg, Ledreborg Slot og Restaurant Herthadalen for deres gæstfrihed og fremragende service.

I år havde vi 81 danske deltagere til sensommerballet, og vi var utroligt glade for at se så mange medlemmer støtte op om Nobilitas. Derudover havde vi 104 internationale gæster, der repræsenterede 10 forskellige lande - et samlet deltagerantal på 185. Dette vidner om den danske gæstfrihed og åbenhed, som er blevet tydelig gennem de mange internationale arrangementer, hvor danske ungdomsmedlemmer har deltaget de seneste år.

Feedbacken fra de udenlandske foreninger var, at det var et meget vellykket bal, og deres medlemmer ønsker i høj grad at deltage igen næste år. Vi er meget glade over, at den danske adelsforenings ungdom, Nobilitas, har efterladt et positivt indtryk hos de internationale foreninger.

Vi deler 13 billeder, der fanger disse særlige øjeblikke med jer alle. Billederne afspejler de smukke omgivelser på Ledreborg Slot, de flotte borddekorationer, les lanciers og den dejlige stemning.

*Med de mest respektfulde hilsener,
Nicolai Sigismund Wedell-Wedellsborg
Formand for Dansk Adelsforenings Ungdom, Nobilitas*

Stemmingsbillede foran Ledreborg Slot

Stephanie Antonia Elisabeth Bruun de Neergaard, Viceforkvinde Dansk Adels Forenings Ungdom, Nobilitas og Clara Elisabeth Wedell-Wedellsborg, CILANE delegat, byder alle velkommen til Ledreborg Slot

Stemningsbillede. Fra venstre: Clara Elisabeth Wedell-Wedellsborg, Maria Sif Rugaard Stibolt, Oliver Snellman (Finland)

Medlemmer fra den Finske Adelsforening

Stemningsbillede. Fra venstre: Caroline Emilie Treschow, Frederik Treschow, Otto Balslev Strøyer

Medlemmer fra den Hollandske Adelsforening

Bordopdækning

Bord Ludvig Holberg. Fra venstre: Freyja Reichsfreinin Droste zu Vischering und Padtberg, Niklas Christian Sophus Laszlo Danneskiold-Samsøe, Virginie de Mestral

Forret: Fasan / bær vinaigrette / skud & urter fra Marken

Nicolai Sigismund Wedell-Wedellsborg holder formandstalen

Vallø Stift. Fra venstre: Nonni Vind, Emmeli Clauson-Kaas, Isabelle Carola Ulrikka Manuela Danneskiold-Samsøe, Cornelia Lerche-Lerchenborg, Dorteia Margrethe von Rømeling, Stephanie Antonia Elisabeth Bruun de Neergaard, Marie-Carolin Julie Sophie Bruun de Neergaard, Maria Sif Rugaard Stibolt, Anna Wedell-Wedellsborg, Caroline Emilie Treschow, Clara Elisabeth Wedell-Wedellsborg, Elizabeth S L Holstein, Caroline Ejsing Holstein, Elisabeth Güntelberg-Gravesen

Les Lanciers. Fra venstre: Clara Elisabeth Wedell-Wedellsborg, Gustav Kirk Østergaard, Noah Samuelsen Schütze, Cecilia Haslund Oreskov, Carl-Johan Christian Wedell-Wedellsborg, Amalie Winfeld Petersen, Joseph Peter Bøgh, Celia Östlund

Er du golfspiller?

Golf var en yndet sport hos de adelige i gamle dage, hvor især mange kvinder deltog. Læs artiklen om Viveca Rosencrantz og om et celebret, adeligt bryllup på Orupgaard Gods ved Maribo, hvor flere af gæsterne spillede golf på godsets private golfbane.

I dag spiller rigtig mange golf. Også medlemmerne af Dansk Adels Forening. I er velkommen til at henvende Jer til mig. Måske kan vi mødes på Stensballegård hos Jannick Ahlefeldt-Laurvig senere i år og spille en runde sammen? Hvis vi kan samle en folk, så vil vi arrangere at mødes årligt fremover. Det kan hurtigt blive til en festlig begivenhed.

Alle kan melde sig. Både nybegyndere og øvede.

Anna.lowzow@nordiskfilm.com
Mobiltelefonnummer: +45 23330567

ØJENÅBNERE

Er digte nu noget for nogen? Er det ikke bare eksklusivt navlepilleri?

Johan de Mylius (f. 1944) er et eksempel på, at det aldrig er for sent at springe ud.

Den koncentrerede form, som et digt helst skal være, har altid fristet, men først i de sidste år har han givet den gas og har kastet sig ud i at udgive nogle digtsamlinger. For først nu synes han, at han har fundet sin vej og sin helt egen form.

For Mylius er det sådan, at jo mere koncentreret digtet bliver, jo bedre er det i stand til at åbne ind til det, der er kernen i tilværelsen.

Ligesom i et japansk haiku-digt vil han presse digtets form og udtryk så meget, at det uden at sige mere end det allernødvendigste kan noget andet og mere end det almindelige sprog: åbne sprækker i vores bevidsthed ind til noget bagvedliggende, til det, som man kan kalde det metafysiske - eller måske det religiøse. Midt i det synlige og hverdagslige. Det er der brug for, at digtningen gør ved os, for at vi ikke skal gå til i det kun materialistiske eller politisk korrekte.

I sine digte skriver Mylius i en form, der både er synlig som et dråbeagtigt forløb ned over siden, rytmisk og visuel. Til at tage og føle på - og samtidig en form for symbolisme. Med det sidste menes, at digtene peger på, at verden er dyb, dybere, end du umiddelbart tror.

Hans seneste samling, "Trædesten for glemte guder", udkom før julen 2024. Den er nummer tre i rækken. De forrige, "SE" og "UNDERVEJS", er fra 2021 og 2022. Udkommet på forlaget Trykværket (i Silkeborg). Alle tre bøger findes på en række folkebiblioteker. En af teksterne i den nyeste (en salmelignende tekst) har musikeren og organisten Lasse Skovgaard senere sat noder til.

Bogen (bøgerne) er i et pocket-format, lige til inderlommen, egnede til et meditativt øjeblik derhjemme eller som et spirituelt løft undervejs på togrejsen.

I 10 år underviste min mor kong Frederik og prins Joachim i fransk

Af André de Neergaard

Med deres far, prins Henri de Monpezat, som franskmand, mente både dronning Margrethe og prinsen, at det var vigtigt, at prinserne lærte fransk grundigt og professionelt. Derfor blev der iværksat en søgen efter den helt rette underviser – en opgave, der skulle vise sig at føre til en spændende historie.

Hvordan kom min mor til at undervise prinserne ?

Alette Bardenfleth (født Ahlefeldt-Laurvig) var min farmors kusines datter og blev i 1972 hofdame for dronning Margrethe. En dag spurgte hun min farmor, Majse de Neergaard, om hun kendte nogen, der kunne undervise kronprins Frederik og prins Joachim i fransk. Uden tøven svarede min farmor: "Ja, det kan min svigerdatter, Thérèse." Efter en samtale med dronningen og prins Henrik blev der givet grønt lys. Sådan gik det til, at min mor, Thérèse de Neergaard, i 1975 begyndte at undervise de to prinser i fransk – en opgave, hun fortsatte med i de næste 10 år.

På det tidspunkt var kong Frederik og prins Joachim kun hhv. 7 og 6 år gamle. Hver uge tog min mor til Fredensborg Slot for at undervise

På det tidspunkt var kong Frederik og prins Joachim kun hhv. 7 og 6 år gamle. Hver uge tog min mor til Fredensborg Slot for at undervise

Kong Frederik og Prins Joachim den 31. august 1976

dem der. Nogle gange kom prinserne også hjem til os. Efter aftale med dronning Margrethe skulle min mor kun tale fransk med prinserne. Hun insisterede på, at de lærte sproget ved at blive fuldt ud fordybet i det – ingen danske oversættelser som redningskrans. Min mor formåede at lege fransk ind i dem som små, men også senere at forbedre deres ordforråd og grammatiske kendskaber.

Morsomme anekdoter

Når de to prinser indimellem udvekslede små kommentarer på dansk om hende, morede det min mor at høre dem bemærke, at hun kunne være ret streng og måske stille lidt høje krav til dem.

En dag legede Frederik og Joachim ude i vores have med en bold. I haven lå en lille dam, og i et af deres drengestreger hviskede kong Frederik til sin bror på dansk: "Kaster du bolden i søen, bliver hun skide sur!" Min mor kunne ikke lade være med at grine af de uskyldige bemærkninger, og langsomt – takket være hendes franske undervisning – udviklede deres sprog sig.

En efterårsdag i vores store have i Gl. Holte viste min mor prinserne, hvordan bladene faldt af træerne. Hun brugte store armbevægelser for at illustrere bladenes svæv mod jorden, men politibetjenten, der altid fulgte med for at holde øje med prinserne, blev bekymret og spurgte nervøst: "Fejler De noget?" Selvom min mor forstod ham, var hun nødt til at holde sin hemmelighed om det danske sprog skjult for prinserne, så hun måtte i stedet gestikulere, at alt var i skønneste orden – en situation, der gjorde det vanskelig for min mor.

Et memorabel samvær i Frankrig

I skoleåret 1982-83 tilbragte prinserne et år på kostskolen École des Roches i Normandiet for at forbedre deres fransk. Mine forældre var tilfældigvis også i Frankrig, og de besluttede at tage turen ud for at hente dem. De lånte min tante Colettes lille, gule folkevogn, som bumpede afsted gennem de normanniske landskaber. Da de endelig mødte prinserne, og de to unge kunne tale dansk med min mor og far igen, var lettelsen ikke til at tage fejl af – det lyste ud af dem, at de endelig var sluppet fri fra presset om at tale fransk hele tiden. Men da de så den lille bil – "Boblen" eller "Coccinelle," som franskmændene kalder den – var de knap så imponerede! Ikke desto mindre tog de turen med godt humør, og alle fire endte på en fin fransk restaurant i Verneuil-sur-Avre. Efter hovedretten blev de begejstrede, da en overdådig dessertvogn med alle slags søde lækkerier blev rullet ind. Det var dagens clue !

En royal anderkendelse

Min mors undervisning gjorde et stort indtryk, og prins Henrik var meget taknemmelig for hendes indsats.

Derfor var det ingen overraskelse, at hun efter 10 års undervisning blev inviteret til Amalienborg, hvor hun fik overrakt et smukt indrammet portrætfoto af de to prinser som et minde og en anerkendelse af hendes mange års dedikation

1984: Prins Henrik med prins Joachim og kronprins Frederik på Fredensborg Slot

En værdifuld arv

Således blev min mor en integreret del af prinsernes opdragelse – en historie, vi stadig værner om den dag i dag.

Prins Henrik's forældre, Comte og Comtesse de Monpezat kom i 1977 til frokost hjemme hos os. Det var naturligvis en stor begivenhed og ære for os at kunne modtage dem.

Denne følelse af stolthed er dukket op igen og igen gennem årene. I 2019 og igen i 2023 havde jeg fornøjelsen af personligt at hilse på kong Frederik i Paris. Ved disse lejligheder holdt han taler på fransk med en lethed, der vidnede om hans gode beherskelse af sproget.

I 2022 fik jeg også muligheden for at møde prins Joachim to gange, mens han fungerede som forsvarsattaché i Paris. Han holdt en tale på fejlfrit fransk.

Disse øjeblikke fyldte mig med en dyb stolthed, for bag deres veltalenhed lå arven fra min mor, som med sit engagement og sit pædagogiske talent havde lagt de første grundsten til deres franskkundskaber. Dem havde de naturligvis videreudviklet, takket være deres store intelligens.

Men hvem var min mor egentlig ?

Min mor blev født den 28. december 1924 i Sanvic, ved Le Havre i Frankrig. Som nummer 7 i en række af 10 børn. Hun blev delvis opdraget af sine 3 ældre brødre (især André) og søster Marie. Hun knyttede sig mest til de jævnaldrende søskende: Geneviève, Jean, René og Colette, med hvem hun havde tætte bånd til resten af livet. Hun var uddannet lærerinde, som sin mor.

Min mor som 17 årig

Hun var meget smuk og hun var nok den bedste mor man overhoved kunne tænke sig. Kærlig, mild, fuld af humor, altid i godt humør, opmuntrende og gavmild.

Hun oplevede 2. verdenskrig på nært hold, idet hendes brødre blev engageret i krigen. Heldet ville at de alle kom levende tilbage. Under krigen havde de nogle venner der boede på landet og som hjalp dem med at skaffe føde. Bl.a. fortalte min mor at de skrev i et brev: "Da vi dræbte grisen, tænkte vi på jer." Det morede familien Davy, men bortset fra tvetydigheden forstod de godt meningen, at de også ville få et stykke af grisen. De skulle sende indpakningspapiret tilbage, fordi der var meget stor mangel og rationering over alt. Krigen i Frankrig var meget vanskeligere for civilbefolkningen end i Danmark, specielt for dem der boede i byerne, som min mor og hendes familie, der boede i Enghienles-Bains, nord for Paris.

Min mor og morfar Marcel Davy i 1950'erne

Hun og hendes storesøster, Geneviève, gik i en privat katolsk skole inde i Paris kaldet

Cours Adeline Desir. Den lå 37 rue Jacob - 75006 Paris. Årene forinden havde også den store forfatterinde, Simone de Beauvoir gået på denne skole. Min mor og hendes søster havde en lang vej fra Enghien-les-Bains til skole hver dag.

Derefter blev hun uddannet skolelærerinde. Hun lærte også at stenografere med en lille maskine. Efter krigen blev hun ansat sammen med sin søster Geneviève i sin fars forsikringsfirma, hvor han var direktør. Ofte spiste de tre frokost i en lille restaurant ved Gare Saint Lazare. Der var en herre som også frekventerede denne restaurant og han forelskede sig i Geneviève. Det var Paul Michel, Geneviève's kommende mand, som havde en god administrativ stilling i SNCF (de franske nationale jernbaner).

Hvorfor og hvordan kom hun til Danmark ?

Men min mor ville egentlig ud at rejse og helst til London. Paul havde en kontakt i det franske udenrigsministerium, som hun bad hjælpe sig. Han tilbød hende en stilling i København i 6 måneder og derefter kunne hun få en stilling i London. Min mor accepterede en stilling på den Franske Ambassade som sekretær i 1947 og drog til København. Hun boede på et kummerligt loftsværelse i Nyhavn, hvor der var rotter der løb rundt på gangene. I løbet af de 6 måneder fik hun mulighed for at undervise private personer i fransk. De skulle forblive venner for livet.

Det var først efter 6 måneder i København at min mor sagde nej til at tage til London og at hun mødte min far i 1948. De havde en fælles engelsk veninde, som de begge var inviteret hos. Min far fik til opgave at hente min mor den 1. maj i København på sin motorcykel, en stolt Royal Enfield. Hun sad bag på og desværre kom hendes hvide kjole i berøring med kæden, så den fik en sort plet. Alligevel var det en "coup de foudre" eller kærlighed ved første blik. Min mor var som sagt meget smuk og slank, og min far også en flot, fræk og munter fyr.

Min Far, Holger de Neergaard og min morfar i 1950'erne

De blev så gift i vor Frue Kirke i Næstved den 9. september 1950. Der var et kæmpe bryllup på Førslev hos min Farfar og Farmor. Mine franske bedsteforældre kom med til brylluppet, som naturligvis blev holdt i den katolske kirke i Næstved på min morfar's forlangende.

Mine forældres bryllup den 9. september 1950 flankeret af deres respektive forældre; fra venstre: Marcel og Yvonne Davy, Thérèse og Holger (Bob), Majse og Wenzel de Neergaard

Så kom der børn...

Mine forældre fik en lejlighed på Østerbro. Min storesøster, Bénédicte kom allerede til verden den 8. januar 1952. Jeg blev født 2 år senere den 18. januar 1954. Min bror, Allan, blev først født 5 ½ år senere den 10. oktober 1959 i Gentofte, hvor vi i mellemtiden var flyttet hen.

Min mor forpligtede sig til at opdrage sine børn i den katolske tro af sin far, som var meget troende. Det gjorde hun også, så vi gik i katolsk kirke hver søndag og det var naturligvis uden min far, som kun kunne sove længe om søndagen, fordi han også arbejdede lørdag morgen.

Min mor i 1960'erne

Da mine søskende og jeg var børn ville vi ikke rigtigt tale fransk med min mor. Vi svarede hende på dansk. Det ærgrede naturligvis min mor, så derfor fik hun fat i nogle franske unge piger da vi boede i Gentofte, som var vores au-pair og med hvem vi udelukkende kunne tale fransk. De hjalp også til i husholdningen for at lette min mor.

Det er sikkert naturligt at tosprogede børn ikke vil tale et sprog, som ikke tales i det land hvor de bor og går i skole i. Noget lignende må have gjort sig gældende for prinserne Frederik og Joachim, hvorfor det var væsentligt at min mor kun talte fransk med dem.

Mine forældre købte en stor grund og byggede et pragtfuld, moderne hus i Gl. Holte og vi flyttede ind i november 1968. Der kunne vi alle folde os ud og havde en meget god ungdom der. Min mor var god til at organisere fester for os og modtog ofte familien, mange bekendte, venner. Min mor var ikke sky, men et meget udadvendt og socialt omgængeligt menneske. Det lå helt sikker sammen med hendes opvækst i en stor familie med mange børn og en stor omgangskreds. Det var i Gl. Holte at prinserne kom for at blive undervist af og til.

Da min mor fyldte 60 år måtte jeg naturligvis hylde hende på den bedste måde man kan. Min far havde allerede fået sin første legion d'honneur (franske æreslegion orden) og det var derfor naturligt at min mor også fortjente sin medalje. Så hun blev "Honoris Causa" som den bedste mor i verden, kvinden "bagved" min far (som havde hjulpet ham i sin karriere), den fortrinlige kok, kongelige underviser, etc. På billedet som blev taget på Restaurant Alexandre i Garons, Frankrig kan hendes store glæde over diplommet tydelig ses og det røde bånd med en medalje.

Min mor var i øvrigt en ivrig golfspiller og hjemtog mange trofeer fra de turneringer hun deltog i. Hun blev initieret af min far, en entusiastisk golfer, som var en sportslig mand gennem hele livet.

Det var også derfor, at mine forældre i 1976 købte en lejlighed på Golf de Nîmes Campagne i Sydfrankrig som fritidsbolig. De beholdt den i hele 37 år,

1984: Min mor på sin 60-års dag med sit diplom, som min far holder!

indtil min mors helbred begyndte at svigte. De nød den i fulde drag og rejste ofte derned i påsken og i september for at forlænge sommeren. Der mødte de mange venlige mennesker, og den franske familie kom ofte på besøg, ligesom vi børn også gjorde.

Min mor døde den 28. maj 2015, 90 år gammel, efter at have lidt af Alzheimer i ca. 5 år foruden leukemi.

Artikel skrevet in november 2024 af André de Neergaard, søn af Thérèse de Neergaard, som er gift fransk og bosat i Paris.

EFTERLYSNING

Det er adelens familiehistorier,
der gør Meddelelser spændende.
Så hjælp os med de gode historier!

Prismodtager Susanne Bier med prisen.

Fra venstre kurator Christian Castenskiold, filminstruktør Susanne Bier, Dekanese Marianne Bardenfleth og bestyrelsesmedlem Jørgen Bardenfleth.

Filminstruktør Susanne Bier modtager Vallø Prisen 2025

I år er Vallø Prisen tildelt filminstruktør Susanne Bier, der er en af verdens mest anerkendte instruktører og den første kvindelige instruktør, der har vundet både en Oscar, en Emmy og en Golden Globe. Med sin banebrydende karriere i film- og tv-branchen, både nationalt og internationalt, er Susanne Bier en stærk rollemodel for kommende generationer af filminstruktører og kvinder generelt. Ligeledes er hendes evne til at skabe stærke fortællinger om og med kvinder med til at fremme diversitet og lige muligheder.

Overrækkelsen fandt sted på Nationalmuseet på Kvindernes Internationale Kampdag den 8. marts 2025.

Om Vallø Stift

Vallø Stift er en erhvervsdrivende fond med et almennyttigt formål. Stiftet blev oprettet i 1737 af Dronning Sophie Magdalene. Stiftets oprindelige formål var at hjælpe og understøtte ugifte døtre af dansk adel og at udøve socialt arbejde i lokalsamfundet. I dag fremmer Vallø Stift en række almenvælgørende og almennyttige formål blandt andet ved uddelingen af "Vallø Prisen". Kriterierne for udvælgelsen af Vallø Prisen er kvinders værdighed, fremme af kvinders forhold, særlig uegenlyttig indsats og rollemodel for kvinder.

Modtagere af Vallø Prisen

2025: Filminstruktør Susanne Bier
 2024: Historiker Gry Jexen
 2023: Professor Bente Klarlund Pedersen
 2022: Tidligere statsminister Helle Thorning-Schmidt
 2021: Fodboldspiller Pernille Harder og fodboldtræner Heidi Johansen
 2020: TV-vært og debattør Sofie Linde Ingversen
 2019: Iværksætter Anne Kristine Schwartzbach
 2018: EU-kommissær Margrethe Vestager
 2017: Hæren
 2016: Bydelsmødre
 2014: Maternity Foundation
 2012: Anna von Lowzow

Fra Rosenholm til Frederiksgave

Af Holger Rosenkrantz

Fra "Herregårdsliv" udgivet i 1953

Fader (lensbaron Hans Carl Oluf Rosenkrantz red.) blev født i Paris 3. februar 1870 og døde 27. januar 1936.

Min farfader, Holger Rosenkrantz, født 1836, død 1871, var legationssekretær dernede. Det var meget dramatisk og ikke ufarligt for mine bedsteforældre. Tyskerne belejrede Paris, og farfader fik da også udvirket, at bedstemoder kunne rejse hjem til Danmark med fader igennem de tyske linjer. Der fortalte også, at det lykkedes bedstemoder at flygte med fader. Min farfader måtte i hvert fald blive som legationssekretær, og han døde under belejringen i februar 1871.

Holger Christian Georg Rosenkrantz 1836-71

Det var sikkert et stort tab for slægten, da han var en rigt begavet mand, der stod foran en strålende fremtid. Bedstemoder var født komtesse Sophie Magdalena Raben fra Aalholm. Hun prøvede sammen med en yngre svoger igennem tyskernes linjer at nå ned til farfaders dødsleje, men kom

Sophie Magdalene Raben Levetzau g. Rosenkrantz 1846-1920, siden Moltke, og Adam greve Moltke 1838-1913

for sent og fandt farfader død. Da fader var 9 år, døde oldefader og min fader overtog derfor besiddelsen, som han havde sammen med oldefader i 111 år. Min farmoder giftede sig nogle år senere med grev Adam Moltke, Nütschou. Han var en fin og meget religiøs personlighed.

Vi tænkte aldrig over, at han ikke var vor rigtige bedstefader. Han var en af de få holstenske officerer, der var kongetro og holdt til Danmark ved prinsen af Nøhrs forræderi. Jeg har ladet mig fortælle om ham, at han gik i østrigsk krigstjeneste, og at han engang faldt såret om og mistede bevidstheden. En gammel kone fandt ham på slagmarken og tog ham hjem til sig og plejede ham, som kunne han have været hendes egen søn. Han havde mistet hukommelsen, og en dag længe efter, da han gik og pløjede, gik det op for ham, hvem han var. Man forstår bondekonsens sorg over at miste ham, men man kan også være sikker på, at han ikke glemte hende.

Grev Moltke, der var enkemand, da han traf min farmoder, havde været gift to gange før med to komtesser, søstre Cassini. I hvert ægteskab var der et barn. I første ægteskab en datter, der blev gift med baron Vilhelm Bille-Brahe, i andet ægteskab en søn, Carl. Denne stedbroder var kun et år ældre end min fader, og de følte sig nær knyttet til hinanden. Carl Moltke blev senere vor mangeårige gesandt i Berlin og i de sidste år, han levede, udenrigsminister. I farmoders ægteskab med grev Adam Moltke var sønnen Frederik. Det var for udenforstående indviklede forhold, men min fader var glad for sine sammenbragte søskende og har sikkert ikke skænket det en tanke.

Fader gik i skole i København og tilbragte kun ferierne sammen med sin familie på Rosenholm, som han jo ejede fra sit niende år.

Farmoder og grev Moltke, som altid blev kaldt "Papa", var i administrationen til min faders 25-årsdag, da han selv overtog Rosenholm. I de år, hvor familien levede i København, og hvor de kun var på Rosenholm i ferierne, blev slottet ikke lukket. Allerede i min oldefaders sidste år og ligeså i administrationstiden fik to gamle onkler, Julius og Frederik, oldefaders brødre, og gamle tante Trine Bülow, der var moster til dem, lov at blive boende. Tante Trines niece Louise Bülow, tante Louise, styrede hus for dem. Kun vestfløjen, hovedfløjen, var åben og beboet.

Onkel Palle Rosenkrantz og vor gode ven og nabo, afdøde godsejer Jakob Estrup, Skaføgard, har fortalt morsomt og levende om deres besøg her. Det var som at komme tilbage til Sjette Frederiks tid, når man besøgte de gamle slægtninge her på Rosenholm. Den nuværende dagligstue, kaldet vinterstu-

Hans Rosenkrantz

en, var den gang spisestue og opholdsstue. Det er et stort, smukt rum med gamle gyldenlæders tapeter. Traditionen fortæller, at de er fremstillet af vildsvin, skudt her i skovene i den tredje besidder, Erik Rosenkrantz' tid i det 17. århundrede. Et ejendommeligt hjørneskab, bygget med husets og med Jørgen Rosenkrantz' og Dorte Langes våbner samt lærde Holgers skab med bibelske motiver er fundet i kælderens af min oldefader blandt en masse gammelt skrammel.

Lyset falder fra vest og syd, så der er megen sol. Ved siden af havde de kaffestuen, der nu er en af vore smukkeste stuer med de statelige jagtgobeliner, men nævnte to herrer fortæller, at den gang var der skillingstapeter og altså mere spartansk end nu. Der var en ret stor tjenerstab, og hver måned blev der slagtet en gris vinteren igennem. Vi har endnu de gamle sulekar og en jernstang med mange kroge til vildt m.m.

Skab Rosenholm

Gyldenlædertapet

Efter hvad familien fortæller, blev der levet et meget stille liv - en meget svag afglans af livet i oldeforældrenes tid. Louise Bülow, der blev 97 år og levede til ca. 1920, kunne jo fortælle os børn en masse små, morsomme og rørende historier fra hendes tid her som husbestyrerinde. Når min fader og hans søskende kom herover, var der liv og glade dage, og de gamle har måske fået nok deraf og har længtes efter roen og stilheden. Nede ved stranden på Balskov boede oldefaders broder, onkel Iver, med tante Hedvig. Han havde selv samlet gården - ca. 300 tdr. land - af nogle små bondegårde, kaldet Balskovgårdene. Det var et meget gemytligt og gæstfrit hjem, og de samlede hele familien. En søster til oldefader og onkel Iver var gift med sin fætter Gottlob Rosenkrantz på Sophiendal.

Forresten havde oldefader 13 søskende - de var 7 sønner og 7 døtre - så helt kedeligt har der sikkert ikke været, når familien var samlet. Tante Louise fortalte om en af oldefaders brødre, at han i sin tid var forlovet med en ung københavnerinde, som må have været temmelig drilagtig, og da hun til sidst forlangte, at han skulle gå igennem Strøget med hendes kanarieugl i bur, blev det ham for meget, og han slog op med hende og flyttede hjem til Rosenholm. Om det var om samme slægtning eller en anden broder til oldefader, så går der den historie om ham, at han gik ude i haven med en strøsukkerskål og fangede vinbjergsnegle, som var indførte fra Frankrig og levede på skræpperne; så et lille drys sukker på dem, og så nød den gamle herre dem med stort velbehag!

Oldefader overtog kun 19 år gammel Rosenholm, dog til sit 25' år med hjælp af sin fader og en prokurator Nielsen i Århus, der må have været en beskedne mand, for han fik kun 200 rdl. om året. Oldefader var født på Clausholm 20. juni 1806, død 1879.

Som barn opdroges han delvis på Clausholm, delvis på Haseldorf i Holsten, hvor min tipoldefader en årrække var administrator for de Schildenske ejendomme. Oldefader og hans brødre gik på gymnasium i Altona i flere år. Han og brødrene bevarede hele livet en let holstensk dialekt. Det havde imidlertid intet at gøre med hans og hans hustrus nationale sindelag. Oldemoder var født rigsgrevinde Anna Dorothea Fædder fra Baggesvogn. Der fortælles, at hun led meget under treårskrigen 1849-50. Hun elskede sin ridehest, og den tog tyskerne, hvilket hun aldrig kom over. Hun døde 1856 efter lang tids sygdom. Under treårskrigen husede Rosenholm de to fordrevne slesvigere, Hans Krüger fra Bevtøft og Kloppenborg, fra Kjøbenhoved. I treårskrigen var her lazaret, og endnu har vi fra den tid et synligt minde om en ung, tysk officer, der var syg og har ridset på en rude et lille vemodigt vers oppe i østfløjen, nu over 100 år gammelt:

*"Sage mir keiner
Hier soli ich hausen
Hier mer als drausen
Bin ich allein."*

Hans Henrik Rosenkrantz

Min oldefader giftede sig igen 1857 med Caroline Henriette von Düring. I dette ægteskab var sønnen Vilhelm Rosenkrantz. Onkel Vilhelm var kun otte år ældre end fader. Han besøgte os hver sommer til sin død 1934. Han var en lille, sirlig mand, og børn og unge flokkedes om ham. Han var sin moder en god og opofrende søn. Han elskede at fiske, og han tilbragte mange timer nede ved gravene. Min oldefader, Hans Henrik, kaldet "kammerherren", beskrives af hans samtidige som en elskværdig, mild og beskeden mand uden en fjende, dannet og belæst. Han havde stor interesse for historie og for sin slægt. Han lod alle familiens portrætter restaurere og deltog i udgivelsen af Rosenkrantzernes historie, der desværre ikke er ført længere end til det 16. århundredes udgang.

I krigen 1864 blev Rosenholm bolig for en

prøjsisk general, den senere feltmarskal von Blumenthal. Han fortalte senere om den værdige, men alligevel gæsteventlige modtagelse, de fjendtlige soldater fik. Helt forstå det kan jeg nu ikke, men datiden var vel høfligere, end vi ønskede at være det under besættelsen i 1940-45. I 1861 var Frederik den Syvende med grevinde Danner på besøg på Rosenholm. Grevinden gjorde ikke rigtig lykke i den fornemme, gammeldags kreds, fortælles der. Onkel Iver på Balskov må have været mere demokratisk, for han holdt en fest for kong Frederik og grevinde Danner, hvor haven var illumineret, og hvor der skal have rådet en meget gemytlig stemning.

*Rosenholm
fra sydøst*

Da oldefader overtog Rosenholm, var stamhuset tynget af en stor gæld - det var vanskelige tider for alle gårde den gang, men da han havde fået en alsidig landmandsuddannelse, og da han var en dygtig og sparsommelig mand, lykkedes det ham at bringe den gamle renæssancegård på fode igen. Rosenholm var mere end forfalden. Der var mange pensioner til tidligere besidderes enker, foruden at oldefader også måtte betale en afgift til sin fader. Tag og fag blev først gjort i stand. Det er jo altid det vigtigste på en bygning. Der var nok at tage fat på. Det var næsten 100 år siden, der havde været gennemgribende reparationer. I vore familiepapirer kan vi se, hvor meget der måtte ordnes. Lofter blev lagt om, tapeter fjernede og store, tomme sale i andet stokværk i den oprindelige hovedfløj, Adels huset, som det kaldtes i gamle dage - østfløjen - blev lavet til gæsteværelser. Det vil blive for vidtløftigt at gå i detaljer derom, og interesserede må studere det i "Danske Herregaarde" og andre værker. Nu er hovedfløjen i vestfløjen. Det gik stadig fremad for oldefader, og tiderne var også med ham. I 1844 fejredes 100-årsdagen for stamhusets oprettelse med en stor diner i riddersalen og bespisning af godsets bønder i Lindealleen. For slægten var Rosenholm atter et samlingssted.

I sit ægteskab med min oldemoder var foruden min farfader, som jeg tidligere har fortalt om, sønnen Christian, der arvede onkel Ivers gård, Balskov, som han drev en årrække fra 1879 til 1893, da han solgte gården til stamhuset. Han døde 86 år gammel i København 1920. Han var gift med Elisabeth Oxholm. Desuden var der en datter, Stine, gift med godsejer Holsten, Sødringholm. Min farfader nåede aldrig at få Rosenholm, da han døde 1871. Han ligger begravet oppe på familiegravstedet i Hornslet, og i kirken hænger en smuk udsåret mindetavle, hvor der står: "Fra Danske i Paris".

Snedker Hellmund, som min oldefader indkaldte fra Tyskland, og hans søn Carl var meget dygtige og kunstneriske håndværkere af den gamle skole. Jeg er sikker på, at han kunne have ført det vidt, om han var taget til København som ung. Alt, hvad han lavede, var lavet i hånden, og det var godt kram og af høj kunstnerisk værdi. Maskinarbejde gik både faderen og sønnen langt udenom. De følte sig nær knyttet til gården og familien Rosenkrantz og til deres smukke gamle bindingsværkshus. Alle i generationen fra oldefader og ned til min broder og jeg gik ud og ind hos dem. Den gamle fru Hellmund, der var dansk, giftede sig med Carl Hellmunds fader. Hun var også en personlighed, ja, det var hele familien. Lige til sidste år, hvor den sidste af Carl Hellmunds søstre grundet på alder måtte flytte til Århus til sin nevø, der er bankmand, havde familien boet i samme hus fra 1860 til nu; det var mig et stort personligt tab. Jeg besøgte frk. Hellmund jævnligt, og kunne min kone eller folkene ikke finde mig, så vidste de næsten altid, at jeg var der. Om det så var vore hunde, kom de og hentede mig. Den 28. maj bliver Kathrine Hellmund 80 år, og vi skal ud at fejre hende.

Mange morsomme familiehistorier har jeg hørt der. Om gamle tante Trine Bülow, tipoldemoderes søster, der også blev op imod de 100 år. De unge i familien havde drillet hende med, at ved en middag, der skulle holdes på slottet, skulle hun have godsforvalteren til bords, hvilket tante Trine nægtede; det var ikke fint nok, og hun gik så ned for at beklage sig til madam Hellmund, der prøvede at snakke godt for hende, men nej, op på slottet ville hun ikke. Tiden nærmede sig mere og mere middagen. De unge er sikkert blevet hede om ørerne, og onkel Christian, farfaders broder, blev i hast sendt over til Hellmunds for at forhandle med tante Trine. "Nej, jeg kommer ikke med hjem, når I vil give mig godsforvalteren til bords". Onkel Christian så meget uskyldig ud og sagde: "Jamen, tante Trine. Det må være en misforståelse, du skal jo have mig til bords". Onkel Christian bukkede dybt for gamle tante Trine, og freden var genoprettet, og tante Trine tilfreds. Sådan er der mange historier. Familiens medlemmer tyede ned til Hellmunds, og det synes jeg var både smukt og rigtigt. Hellmunderne omgikkes ikke hverken

godsfunktionærerne eller folkene. De holdt sig helt for sig selv uden at være storagtige. De forlangte ikke gengæld af herskabet, men kunne de hjælpe med noget, var det dem en glæde. Det var vist, da den store lade i 1860 blev bygget, at gamle Hellmund blev indkaldt fra Tyskland. Når min broder og jeg kom ned til Mine Hellmund, fik vi en dejlig, hjemmelavet solbærlikør og små sukkerkranse. Carl Hellmund - faders jævnaldrende - var fader en stor hjælp. Han var også dygtig til at finde skønne, gamle møbler, der på en eller anden måde var kommet væk fra Rosenholm. Til dels ødelagte var det hans største glæde at føre dem tilbage til deres oprindelige skikkelse ved faders hjælp.

Mange af vore gamle arbejdere har også tjent Rosenholm tro i flere generationer. Nu er der kun een tilbage af den rigtig gamle stab, Niels Jensen, men hans familie har også været knyttet til vor slægt i 4-5 generationer. Min afdøde broder og jeg holdt meget af at komme ned til Niels Jensens moder, gamle Stine, og der fik vi kaffe og kandissukker og legede med alle hendes Børnebørn.

Rosenholm har generationer tilbage været et fristed for bønderne, som fra andre steder gerne søgte hertil. Her har aldrig været nogen træhest mig bekendt. Nok havde vi fangehuller her, men ikke beregnede til godsets egne folk. Det var for stimænd og røvere. Endnu er der kanaler fra fangekælderren, der leder op til hverdagsstuerne, for at herskabet kunne høre, hvad fangerne talte om - meget praktisk. Den ene fangekælder var meget moderne. Den var med varme fra de store bagerovne, som findes den dag i dag. Lige op til 1900 bagtes der brød her.

En anden ting, som jeg vil fortælle om, var vægteren, Christen Peter, som var her lige til 1905. Han var egentlig oplært af den gamle vægter, Per Balskov, som var en stor og kraftig mand med en mægtig røst i modsætning til Christen Peter, der var en lille vissen mand, der ikke sang nær så godt som Per Balskov, men han var meget pligtopfyldende. Han forsøgte næsten aldrig sit arbejde, og han gik med den gamle morgenstjerne og en stor hund. Han gik både avlsgården og slottet rundt ude og inde. Min broder kunne huske ham; han var 5 år, da gamle Christen Peter døde. Hvor må det have været dejligt betryggende - egentlig burde de store godser altid have en vægter. Det var en stor hjælp ikke blot mod ildebrand og tyveri, men blev et menneske eller dyr sygt. I besættelsestiden var der også en del godser, der igen indførte den smukke, gamle skik. Om der endnu er godser, der har en vægter, ved jeg ikke, men måske vil det komme igen ad åre. Gamle Christen Peter havde et lille værelse ind til gården ved den gamle vægtergang, som nu er

ombygget til en lejlighed. Jeg må nu ikke fordybe mig for meget i fortiden og vil gå over til at fortælle om mine forældre og min barndom sammen med min afdøde broder Jørgen.

Min fader var højt begavet og havde jo en smuk karriere. Som tidligere fortalt boede han med farmoder og "Papa" i København, hvor han gik i Borgerdydskolen på Christianshavn. Meget kan jeg ikke fortælle om faders barndom, men en enkelt episode har brændt sig fast i min hukommelse. Farfader boede vistnok Toldbodvej 32. I samme hus boede Konsejlspræsident Estrup. Fader legede meget sammen med sønnerne, især med Adam og Jakob, der senere skulle blive naboer til Rosenholm på henholdsvis Fjeld, den gang Enebo, og det skønne Skaføgård. En dag kom excellencen gående, da en fanatiker skød efter ham - det var i provisorietiden -. Heldigvis nåede Estrup indenfor porten, og kuglen blev siddende i denne. Jeg har set den mange gange siden. Om den sidder der endnu, ved jeg ikke, da huset vistnok er ombygget. Det gjorde selvfølgelig et dybt indtryk på familierne.

Fader har tit fortalt mig om, hvorledes man behandlede gobelinerne endnu i hans barndom. På vort store loft i østfløjen, hvor der i de sidste 50 år har været tørreloft, var der i faders barndom kornloft. Endnu har vi trissen og tovet samt en stor bjælke, der går ud fra vinduet i gavlen. Der blev sækkene gjort fast, og så var det en let sag at hejse dem op. Over kornet lå de skønneste gobeliner, som blev brugt som presenninger. Det første, fader og hans forældre gjorde, var at redde dem fra undergang. Der må have været gobeliner i en masse stuer, for endnu har vi tre stuer med gobeliner her. På faders landsted ved København findes en stor havestue med gobeliner, som endnu er i familiens eje. Som ganske ung solgte fader en del smukke gobeliner, hvilket blev en del kritiseret af familien, men fader syntes, der var nok af dem.

Min fader gik meget op i sin studentertid, og han, der var meget musikalsk, var i flere år studentsanger. Da min fader var færdig med sine studier, var han ude som legationssekretær nogle år i England og Tyskland. Den kendte politiker, Noel Boston, som min fader besøgte, sagde til fader: "Don't make your house so beautiful, that you can't afford to live in it". Jeg synes, det er et råd, der er værd at følge. En anden oplevelse, fader havde, var engang i toget i England, hvor han traf en hyggelig englænder. Da fader havde snakket noget med ham, præsenterede fader sig og sagde: "My name is Rosenkrantz", hvorefter englænderen, der troede, fader ville være morsom, sagde: "I am Guidenstern (Gyldenstjerne).

Som bekendt kunne tyskerne allerede den gang ikke fordrage jøderne, og

fader var meget mørk. En dag var der nogle fyre i Berlin, der råbte: "Moses, Moses" efter ham. Vi har nu ikke noget jødeblod i vore årer mig bekendt, og vi kender ikke til racehad. Fader har tit omtalt den lille episode.

Til den sidste zars bryllup (Zar Nikolaj II red.) var fader en af de fire danske udsendinge. Brylluppet var meget pragtfuldt, og som bekendt trængte folkemasserne sig på, og mange hundrede mennesker blev af det beredne politi trampet ihjel. Det kom sig af, at de smukke kroningsbægre blev kastet i grams, og så trængte folkemasserne på. Min fader og de andre udsendinge fik et bæger forærende og et lille tørklæde, som endnu findes her hos os. Fader fortalte, at næste morgen meget tidligt kom det hemmelige politi, eller måske var det militæret, kørende med ligene meget nødtørftigt dækket til. Hist og her så man en arm eller et ben, der stak ud. Det gjorde et meget uhyggeligt indtryk på fader og de andre danske, der var med.

Da fader var 25, tiltrådte han stamhuset og blev en meget dygtig landmand og foregangsmand. Da fader var 29 år, traf han moder. Han havde skrevet til min morfader, som han kun kendte lidt, om han måtte komme og se på landbruget. Min bedstefader, lensgreve Bent Wedell, var også en fremragende landmand, og fader ville gerne se på køerne på Wedellsborg.

Besøget trak vist længere ud end planlagt. Min fader blev forelsket i min moder og friede til hende og fik ja. Moder var kun 20 år, og hun har fortalt mig, at hun syntes, at fader var meget gammel med sine 29 år. Mine forældre var den gang begge meget religiøse. Fader var fra sit hjem stærkt påvirket i missionsk retning. Moder var mere frigjort og tog ikke kristendommen så dogmatisk, som Indre Mission er tilbøjelig til at gøre. Moder er opvokset på det skønne Wedellsborg hos vor højtelskede morfader, der var typen på en gentleman i ordets bedste betydning.

Hans og Christiane Rosenkrantz f. Wedell

*Christiane Rosenkrantz
og faderen Bendt Wedell*

Moder havde to søskende; Karen, der var 3 år ældre, og som styrede hus for bedstefader, der var enkemand, og moders 3 år yngre broder, Julius, nuværende lensgreve Wedell. Min mormoder døde, da moder gik til præst og derfor var helt alene hjemme, da mormoder døde. Den øvrige familie var på Oreby og bedstefader i udlandet. Min mormoder var født komtesse M. Knuth fra Knuthenborg. Hun skal have været en from og stærkt åndeligt interesseret kvinde, der opdrog sine børn på en udmærket måde, meget strengt og nøjsomt, men så de alligevel mærkede en kærlig hånd. Hun selv var meget beskeden og fordrerede intet for sig selv. Hun gjorde meget for de fattige på egnen og også for sine folk på godset, der så op til grevinden. Helt let var det sikkert ikke for moder, der var meget livlig, at komme over til Jylland fra det venlige og smilende Fyn, men naturen er også smuk her. Moder og hendes søskende blev som før nævnt strengt opdraget, og fader var lidt forundret over, at moder kun hviskede ved bordet og kun talte, når nogen henvendte sig direkte til hende. I foråret 1899 blev mine forældre viede i kapellet på Wedellsborg.

Bryllup Christiane Wedell og Hans Rosenkrantz 1899 på Wedellsborg kirke

Da de kom her til Rosenholm, var der rejst æresport oppe i Hornslet ved kirken, og der blev holdt en smuk tale for mine forældre, og skolebørnene sang for dem. Gamle her på egnen kan huske det endnu.

Bryllupsbillede Wedellsborg 1899

HJÆLP OS !

Igen i år bruger vi oceaner af tid på at lokalisere medlemmer, som er flyttet. Giv venligst besked til info@adelsforeningen.dk ved flytning.

Ligeledes bruger vi tid og penge på at kontakte medlemmer, som ikke har betalt den første kontingentopkrævning. Det er meget omkostningsfuldt for vores forening.

Så hjælp os med at betale første gang – PLEASE.

CILANE

– et Europæisk netværk for de unge

Af Nicolai Wedell-Wedellsborg (forfatterfoto)

CILANE (Commission d'information et de liaison des associations nobles d'Europe) er den officielle paraplyorganisation for europæiske adelsforeninger og består af 18 medlemslande. Organisationens formål er blandt andet at styrke det internationale fællesskab blandt unge med adelig baggrund, fremme kulturel og historisk bevidsthed samt facilitere samarbejde og netværk mellem medlemsorganisationerne.

En af de mest populære aktiviteter i CILANE-regi er de internationale weekender, som hvert år arrangeres af ungdomsorganisationerne i medlemslandene. De seneste tre år har vi besøgt byer som Stockholm, Firenze, Paris, Helsinki, Mallorca, Verona og Palermo, hvor unge med adelige rødder fra hele Europa mødes for at udvide deres netværk, udveksle erfaringer og knytte venskaber på tværs af grænser. Disse weekender, der typisk varer fra torsdag eller fredag til søndag, kulminerer i et storslået bal i spektakulære omgivelser.

I de seneste år har interessen for disse internationale weekender været stigende, og særligt vi danskere har i højere grad taget del i fællesskabet. Mange af os, der har været aktive i CILANEs arrangementer, oplever nu, hvordan det stærke netværk, vi har opbygget, kan åbne døre – både socialt og professionelt.

Venskaber for livet

At engagere sig i CILANEs aktiviteter er meget mere end blot sociale begebenheder – det er en unik mulighed for at skabe livslange venskaber og opbygge dybe relationer.

Personligt har jeg oplevet, hvordan dette netværk kan have en reel betydning. Når jeg efter sommerferien starter min kandidatuddannelse i en mindre by 30 minutter nord for London, giver det mig stor tryghed at vide, at jeg i London allerede har et stort netværk af flinke, åbne og hjælpsomme mennesker – en direkte effekt af de internationale CILANE-aktiviteter, jeg har deltaget i.

Jeg kan kun varmt anbefale at tage del i dette fællesskab. Vi rejser ofte i en stor gruppe fra Danmark, hvilket også gør det til en fantastisk mulighed for at styrke vores bånd internt i Nobilitas. Alle internationale aktiviteter bliver lagt op i Nobilitas' Facebook-gruppe.

Kalmar Union Ball – et nyt nordisk samarbejde

For at styrke de historiske bånd mellem de nordiske lande har vi i år lanceret Kalmar Union Ball – et samarbejde mellem Danmark, Sverige og Finland. Målet er at skabe et stærkere fællesskab mellem os unge i de nordiske adelsforeninger. Initiativet blev skudt i gang den 8. februar med det første Kalmar Union Ball i Riddarhuset i Stockholm. I 2026 afholdes weekenden i Helsinki, mens København står for tur i 2027. Det var en kæmpe succes, og vi glæder os til at videreføre den nye tradition.

Vi glæder os til at se dig!

Kongelig Køjvælslerer

P. HERTZ

WWW.PHERTZ.DK

Stort udvalg af signetringe hvor våben håndgraveres i såvel sten som guld. Unika ringe fremstilles efter ønske.

Constance Leth – en enestående kvinde

Constance født Fabritius Tengnagel:
13. april 1777 - død 14. marts 1827.

I ærbødighed for kvinden, den gådefulde, der inspirerer mænd til dåd, mens hun lever, og i hundred år efter sin død. (Kaj Munks dedikation til Constance i bogversionen af skuespillet Egelykke fra 1941).

Constance Leth malet i 1790'erne af Jens Juel.

Af Conrad Fabritius Tengnagel

Constance Leth var fru på Egeløkke, Grundtvigs ungdomskærlighed. I den sidste egenskab er hun blevet kendt og behandlet i litteraturen og i litteraturhistorien.

Hun er bedst beskrevet af forfatterinden Thyra Jensen i bogen "Constance Leth, Fruen på Egeløkke". Den første udgave er fra 1922, omarbejdet i 1941 med nye oplysninger og breve indarbejdet i teksten. Bogen er væsentligst baseret på brevvekslingen mellem Constance Leth og søsteren, Hedvig Fabritius Tengnagel. Thyra Jensen er min oldemoder, og jeg er så heldig at være kommet i besiddelse af hendes efterladte papirer.

Ifølge kirkebogen for Allested-Vejle kirke blev den 13. april 1777 Hr. Conferentsråd Michael Fabritius lille datter hjemmedøbt af mig og kaldet Constance Henriette. Torsdag den 11. maj blev dåben confirmeret i Vejle Kirke. Grevinde Knuth fra Gyldensteen (Herregård ved Bogense) bar det. Fadderne var Grev Knudt, major Rosenkrantz af Søbysøgaard (Gård beliggende tæt på Vejlegård på Midtfyn), major Lamaire fra Odense, Frøken Louise Leth fra Sanderumgård (Hovedgård ved Odense, som tilhørte Constances morforældre. Louise Leth er sandsynligvis en moster.)

Når man sammenholder disse faddere med fadderne ved farbroderen, Conrad Alexander Fabritius børns dåb er der intet personsammenfald, hvilket

harmonerer med oplysningerne om, at Michael Fabritius ved sit ægteskab og sin flytning til Vejlegård (mellem Odense og Fåborg) trak sig tilbage fra den københavnske gren af familien.

Constance tilbragte sin barndom og tidlige ungdom på Vejlegård, hvor hun var sin faders yndling.

Efter konfirmationen finder vi hende igen i kirkebogen for Allested-Vejle kirke for den 2. december 1796, hvor *cornet ved det Holstenske Rytterregiment Carl Friderich Steensen Leth og Frøken Constance Henriette Fabritius Tengnagel copolerede i Vejle kirke. De vare kødelige søskendebørn og havde løst kongebrev af 11. november at de måtte komme i ægteskab.*

Carl Frederik Steensen de Leth 1774-1825. Billedet må være malet samtidig med det nedenfor gengivne portræt af Constance Leth.

Thyra Jensen har i et radioforedrag fra 1941 beskrevet Constance Leth og hendes ægteskab således:

"Nitten år gammel bliver hun gift med sin unge indtagende fætter, Carl Steensen de Leth, den tilkommende ejer af godserne Steensgaard og Egeløkke på Langeland. Det var på begge sider fuldt og helt inklinationsparti.

Vi er så heldige at have en udtalelse om hende kort før hendes bryllup.

Det er den unge portrætmaler Hans Hansen, maleren Konstantin Hansens fader. Han malede i de år mange af den fynske adel, der om vinteren opholdt sig i Odense - deriblandt Constance Fabritius Tengnagel.

Han skriver i sin dagbog:

"Constance er som poppeltræet, glad, levende og munter ved den mindste bevægelse."

Hun sagde som ældre: "Portrætmaleren sammenlignede mig en gang med poplen, og han så rigtigt; som den, kan jeg stynes stærkt ned til hegn for dem, jeg elsker, for så atter - når solen skinner og safterne stiger - at skyde op mod lys og liv".

Ægteskabet blev ikke lykkeligt. Han var uden energi og dygtighed, interesserede sig kun lidt for de to dejlige ejendomme; hans passion var sejlsport. I de urolige år under

krigen med England blev han – der var personlig modig - forfremmet fra kaptajn til major, men blev i de år meget forfalden til drik og spil.

Det kunne måske alt sammen være gået ret godt, for hun var dygtig og energisk for dem begge og parat til at dække hans mangler og skavanker.

.....

Det, at en dygtig hustru overtager den egentlige ledelse og klarer det hele, har man jo hørt før, men hvad der er meget sjældent er, at kærligheden mellem mand og hustru alligevel bevares.

Der er overleveret et rørende lille træk om hendes følelser overfor sin mand. Hun er på besøg i sit barndomshjem. Hendes unge broder med de vemodige kunstnerdrømme (Frederik Michael Ernst Fabritius Tegnagel) ser beundrende på hende og siger: "Som du går og smiler, Constance, som var du forliebt!"

"Ikke forliebt, men længselsfuld", havde hun svaret.

"Længselsfuld? Efter hvem længes du?"

"Efter min mand, jeg længes altid efter ham".

"Så får vi da sende bud efter ham", lo han.

"Det nytter intet", smilte hun med vemod, "for jeg længes mest efter ham, når han ikke er nærværende".

Om teksten er baseret på oprindelige breve eller er digtet af Thyra Jensen, ved jeg ikke, men jeg tror, at dialogen meget præcist udtrykker forholdet mellem de 2 ægtefæller.

Constance Leth's digt fra maj 1803 til "min Sophie"

Constance Leth fik sønnen Carl i 1798, datteren Sophie i 1799 og sønnen Vincentz i 1811.

Sophie døde som 3-årig i november 1802, hvilket ramte Constance Leth hårdt.

Blandt de få originale breve, som stadig findes blandt Thyra Jensens efterladte papirer, er Constance Leths digt skrevet i maj 1803 i anledning af Sophies død.

Et af versene er sålydende:

Stille, stille, o, thi se hun hvøiler
Reen, uskyldig med sit hjertes fred,
Barnlig fromheds blide uskyld smiler
I en lys og rolig evighed.

I marts 1805 tiltræder Grundtvig som huslærer.

Thyra Jensens foredrag fortsætter:

"Til hendes øvrige vanskeligheder kom den unge Grundtvoigs glødende forelskelse, som han gav udtryk i skønne vers og så gerne havde givet udtryk for i varme, jævne ord, men dem undveg hun. Når hun så inderligt gerne ville og virkelig også formåede at bevare den højt begavede unge mand som sin elskede drengs lærer og vejleder i tre år, så kan vi da forstå at der skulle manøvreres. Det fremgår af breve og overlevering, at hendes taktik var at være den uforstående. At skrive vers til en dame, særlig da på hendes "Geburtsdag" var jo lige ind i tidens ånd og smag, og har sikkert både smigret og glædet hende. Til gengæld bød hun ham – som hun bød så mange andre: sit trofaste venskab, og ventede og ønskede det samme af ham.

Constance Leth. Jeg kender ikke kunstneren eller dateringen, men det må efter de indmalede slægtsvåben være efter hendes bryllup. Portrættet mangler efter min mening helt den udstråling, som findes i Jens Juels billede ovenfor.

og afsky udmalede hun billedet af, hvad hun måtte være, dersom jeg havde ret. Jeg måtte – sagde hun – ej blot være vellystig, men hele mit liv måtte tillige bære den afskyeligste maske. Jeg behandler min mand med kærlighed og ømhed, hvad måtte jeg

Både hun og hendes mand ikke alene tillod, men satte pris på en naturlig, åben tone i den daglige omgang i hjemmet. "Tal kun frit fra leveren", var kaptajn Leths stadige opfordring. Og dette gjorde den unge Grundtvig, da han en dag efter en for ham rimeligvis utålelig selskabsaften i strenge ord bebrejdede hende hendes alt for elskværdige væsen overfor andre herrer. Men da får han at mærke, at han er gået for vidt, ud fra ædel krænket stolthed får han svar med næb og klør.

Vi læser herom i Grundtvoigs egen dagbog: "... plejede før hendes kind at gløde, som ville den med lueskrift udtale den sig skjulende bevidsthed, og snildelig undveg hun min forklaring. – Men nu – dristig trådte hun hen for mig, erklærede med helligste forsikringer mine mistanker for ugrundede og rystede mig med den lige så smertelige som grundede erklæring, at hun nu fuldkommen indså, min kærlighed til hende var forstilt, thi umuligt var det, at jeg kunne elske en kvinde, jeg troede nedsunken i dyriskhedens nederste sump. – Med bitterhed

være, dersom jeg med dette dog flagrede fra ens i en andens favn? Hvad de tænker, men ej vil sige: en offentlig hore!”

Ja, hun har været vred for alvor, hun har også fundet ham dum, når han ikke forstod, at som hun snildelig undveg hans forelskede erklæringer, således undveg hun også andres. Sin rødme kunne hun vel ikke beherske, men ellers kunne hun nok beherske en situation.

Men den gamle dagbog bevidner til overflod, at der aldrig har været det mellem hende og Grundtvig eller nogen anden, som manges fantasi så gerne har villet tro.

Men koket, det har hun da været, og man har fremført, at hun kunne tillade den unge Grundtvig at plage hende med sin skinsyge.

Jo, men det tillod hun jo netop ikke, han har sikkert aldrig siden anslået den tone overfor hende.

Og man har fremhævet, at hendes mand – for resten for første gang i sit liv – kort før sin død plagede hende med skinsyge. Ja, men heller ikke det, ville hun jo finde sig i.

N. F. S. Grundtvig 1783-1872 malet 1820 af C. F. Christensen. En knortet beslutsomhed lyser ud af blikket, understreget af de korslagte arme.

Hun fængslede alle: børn og gamle, mænd og kvinder, men der er ikke fra hendes samtid efterladt en eneste udtalelse om hendes koketteri – tværtimod. Noget af det skønneste i tiden omkring 1800 var trangen og evnen til at slutte venskaber.”

- O -

Grundtvig opholdt sig på Egeløkke i alt i 3 år – en periode, som altid vil blive omtalt i litteraturhistorien, som det der satte Grundtvig i gang.

Naturligvis kan man ikke skrive om Constance Leth uden at dette domineres af hendes forhold til Grundtvig. Går man på nettet i dag, er beretningerne entydige. Der var tale om en stormende – uigengældt – forelskelse fra Grundtvigs side. Men sådan har opfattelsen bestemt ikke altid været, hvilket kom tydeligst frem under en avispolemik i 1940-41.

Jeg lader Thyra Jensen nærmere ride baggrunden op:

Efter traditionen ved man kun om 2 oplevelser, der har vakt den gode, fredselskendes

frues vrede, det ene var, da hendes mand i sine sidste leveår plagede hende med sin skinsyge; det sårede hende så dybt, at hun for alvor tænkte på skilsmisse. Den anden gang var, da Grundtvig i en periode omtrent var lige så skinsyg og mistænksom overfor enhver mand, han så hende sammen med. Da tabte hun tålmodigheden og sagde ham en dag sin mening med næb og klør.

Hun har i vinteren 1940-41 haft grund til at være vred for tredje gang

Baggrunden for Constances vrede for tredje gang skal findes hos en anden betydelig digter, nemlig Kaj Munk, som skrev skuespillet ”Egelykke”, færdiggjort i 1939, med premiere på det kongelige teater i september 1940.

Kaj Munks Constance fremstilles i begyndelsen af stykket som en klog kvinde, der med elegance afviser den efterhånden stormende forelskede Grundtvig, en forelskelse hun nok selv har skabt.

”Jeg fik lyst til at se, om der ikke kunne komme liv i jordklumpen, jeg åndede på den, og minsandten om ikke frosten gik af den. Men nu holder jeg op med at ånde...”

Men som stykket skrider frem, ændres rollerne:

Fru Leth: ”Som en Gud står du foran mig. Ja, jeg elsker dig. Så kan det dog ske, at nattergalen synger i september. I elskovens brændende under kan det ske. Åh, jeg troede at elske var en sø under stjerner; nu ved jeg, det er havet i storm. Jeg elsker dig, alt i mig elsker dig.

Stjernen, der så den anden stjerne i dybet – er den dernede, eller er det døden? Jeg spørger ikke, jeg kaster mig kun ud – Kom!” (og hun slukker lysene med hånden, idet hun løber dem forbi).

Grundtvig: ”Hvad vil du?”

Fru Leth: ”Hvad du vil – ikke her! Op til dig”.

Grundtvig: ”Op til mig?”

Fru Leth: ”Hvad er der? Hvad venter du for?”

Grundtvig: ”Op til mig? Jamen...”

Fru Leth: ”Hvor går du hen?”

Grundtvig: ”Jeg vil have lys – bare have lys. (Løber ind i sideværelset efter et lys, tænder med skælvende hånd flere ved det. Fru Leths liv er gledet ned. Da han kommer ind med lys, samler hun det forvirret om sig).

Fru Leth: ”Hvad er der for en komedie? Hvad skal vi med Lys?”

Grundtvig: ”Du har en mand, Constance.”

Fru Leth: ”Hvad kommer han dig ved? Hvad kommer han mig ved? Snorker han allerede hos en af pigerne? Hvad er det for en komedie, spørger jeg. Spiller du Josef i Ægypten med mig?

Grundtvig: ”Constance, du må have misforstået mig. Med elskoven mellem os mente jeg ...”

Fru Leth: ”Misforstået dig? Hvad har du da villet ved at gå her og kigge mig i øj-

nene, kysse på hånd, plukke mig roser, digte mig vers, kalde mig for din fylgje, svimle mig hen i ord? Med den hede ånde har du pustet mig blot til flammer —og vil luske væk som en lemlæstet køter, nu har du fået mig derhen, hvor du ville.”

Grundtvig: ”Du har et barn, du kan ikke se dit barn i øjnene i morgen, hvis...”

Fru Leth: ”Efter denne skam kan jeg ingen se i øjnene mer”.

Grundtvig: ”Men jeg kan dog ikke, Constance – kan ikke begynde min høje kamp mod de høje mål med en forbrydelse.”

Fru Leth: ”Hvad rager dine høje mål mig? Du har kaldt på mig de hundrede gange, og i det øjeblik jeg – åh Gud, fordi jeg elskede dig – lyder din kalden, korsers du skinhelligt armene over og stabler dig op til profet. Det er forbrydelse, det er bespottelse af livet. Og jeg ækles ved dig som ved et stykke unatur. Haa, det er din slægts blod i dig, præstebloodet, det, der vil så gerne og ikke tør.”

Grundtvig: ”Constance, lad os bede til Gud sammen.”

Fru Leth: ”Bede! Skidt og snot med at bede!”

Leths stemme (indefra): ”Mutter, mutter, lille mutter, hallo!”

Fru Leth: ”Er det dig Frederik?”

Leth: ”kommer du ikke? Jeg ligger og venter på dig.”

Fru Leth: ”Ligger du og venter på mig?”

Leth: ”Ja, det gør jeg da, mutter. De andre er jo taget af sted, Azalia med Greven, og de andre med de andre, og så...”

- 0 -

Kaj Munk var selv opmærksom på risikoen for, at læserne/tilskuerne ville fokusere på stykket som en gengivelse af den historiske virkelighed, så han fandt anledning til følgende efterskrift i bogformen:

”I et land, som vort, hvor teatret spiller så stor en rolle, skulle det ikke være nødvendigt at sige følgende. Jeg er bange for, at det er det alligevel.

Hvad et historisk skuespil i hvert fald ikke tilsigter at give, det er historie. Hvad der i virkeligheden skete på Langeland mellem Grundtvig og Egeløkkefolkene og hvordan de var, må man spørge historien om. Med grænseløst tålmod fastslår jeg: Lensgreven i dette stykke er ikke Ahlefeldt Laurvig (har end ikke hans alder, han var ung dengang) o.s.v.

Hvem er de da? De er ånd af den væreform, et sind af Grundtvigs format måtte støde imod for at komme til at slå gnister.

Er Grundtvig da heller ikke Grundtvig?

Nej, han er ikke. Stykkets Grundtvig er sig selv og ingen anden.

Hvorfor hedder de folk da det samme som historiens?

Fordi stykket aldrig er blevet til uden historien: Fordi de mennesker var så betydelige og egenartede og så betydelig og egenartet i en situation, at de er kommet til digteren og har sagt til ham:

F o r t æ l ikke om os, men d i g t om os, så vore skæbner bliver levende, nu da vi selv

er døde, og taler, nu da vi selv er stumme.

At være digter er at tro på inspirationen og hvad den siger en. Hvis man, hver gang den havde talt, skulle hen at slå op i konversationsleksikonet for at se om det var ”rigtigt”, var man ikke digter. Digteren må tro på sit kald uden at skele. Intet over og intet ved siden af inspirationen.

Jeg gentager: historiske oplysninger skal man ikke hente i teatret, men kunst og selvstændigt liv.

Hvorfor siger jeg dette?

For at afværge – om det er muligt – at man igen hænger sig i Søren Kierkegårds bukseben i stedet for at spørge efter, hvad han har på hjertet.

Kaj Munk ”

Lige meget hjalp det. Der opstod, som Kaj Munk forudså og frygtede, en stor polemik på baggrund af stykket. I første omgang rejst af nogle fortørnede Leth-efterkommere til ægtemanden i stykket. Men af langt større relevans for dette kapitel naturligvis også om Grundtvigs og Constance Leths virkelige forhold til hinanden. Var Constance Leth som Kaj Munk beskrev hende?

Der foreligger heldigvis stadig en del af de læserbreve, som fremkom i kølvandet på teaterstykket.

”Samtlige foreliggende vidnesbyrd fra breve og skrifter om Egelykke-perioden går på alle punkter, imod Kaj Munks opfattelse,” skriver Esben Blaa i Berl. Aftenavis. ”Naturligvis har den unge Grundtvig som de fleste andre anstændige mennesker haft sin Werther-periode, hvor man sværmede – i det stille – for en eller anden frue, for præstens døtre eller den kønne guvernante, den slanke præstegårdsfrøken, til nød præstens stuepiger.

Egeløkke. Maleri af Frederik Michael Ernst Fabritius Tengnagel, Constance Leths yngre broder.

Men Grundtvig var ingen Goethe. Hans Werther-periode blev blot et flygtigt vinge-strejf ... så var det slut. Da han blev grebet af den ulykkelige forliebelse i "Egelykke"s indtagende husfrue, der aldrig blev gengældt, var han så ishård og mut af væsen, at et virkeligt fint kvindesind umuligt ville lade sig bevæge af ham.

Hvor underlig en patron den unge Grundtvig var, da han i maj 1805 tiltrådte sin stilling som huslærer på "Egeløkke" får vi et vidnesbyrd om i et brev, som hans eneste elev gennem tre år, Carl Steensen de Leth, 7. januar 1873 skrev til daværende pastor Graae, som havde ønsket nogle oplysninger netop fra den tidsperiode. At undervise en 7-8 års dreng interesserede ikke Grundtvig synderligt, men han var pligtopfyldende og nidkær og stillede store fordringer til elevens flid. Når undervisningen var til ende, tilbragte cand. theol. Grundtvig den meste tid i ensomhed, under ihærdigt studium og grublen, Ingen anede de mægtige tanker, der rørte sig i den mutte, unge mand. For de gemytlige Langelændere stod han som en særting. Spøg forstod han ikke, og den ulykkelige elev Carl måtte til tider undgælde for de voksnes drillerier. Den sviende fornemmelse i hjertet af at være overset og på forhånd forkastet, har Grundtvig tolket i det tungsindige digt "Strandbakke ved Egeløkke". Grundtvigs pirrelighed tiltog, sky trak han sig tilbage fra al omgang."

Herefter gengives brevet, som Carl Steensen Leth i 1873 skrev til pastor Graae. Det hedder heri bl.a.:

"Grundtvig var en sær Patron i sin ungdom, frastødende, dominerende og bydende, hårdhjertet etc., så jeg tror han i sin første ungdom ingen venner havde. ... Grundtvig var min lærer, som jeg som sådan aldrig kan have årsag til at dadle; han lærte mig ufortrødent, men han var også en hidsig mand og behandlede mig vistnok strengt, som jeg alligevel ikke vil klage over, thi det kunne være fortjent.

"Grundtvigs betagelse på "Egeløkke" og beundring for husfruen, der af ham selv følte som en forelskelse, kan naturligt tilskrives, at her følte han for første gang i sit liv, hvad det vil sige at være i et hjem med et virkeligt hjem hele yndige atmosfære", tilføjer Esben Blaa og runder af med:

"Hvad kunne et hjemmemenneske som fru på "Egeløkke" have været i det lange løb for en sådan Ur-Ånd? Derom føres mange diskussioner i denne vinter rundt i hjemmene."

Og omkring denne polemik var det, som Thyra Jensen skrev i sit indlæg, at Constance Leth for tredje gang i sit liv havde anledning til at blive vred.

Thyra Jensens (og Constance Leths) vrede har givervist mest rettet sig imod nedennævnte kronik.

Egeløkke. Tegning af Frederik Michael Ernst Fabritius Tengnagel som forstudie til oliemaleriet ovenfor.

Nationaltidende, 2.03.1941

TO MENNESKER MØDES af Thorkil Kemp

Forfatteren Thorkil Kemp giver i denne kronik et nyt billede af den smukke fru Constance de Leth – Grundtvigs store forelskelse på Langeland. Hovedpersonen i Kaj Munks sidste skuespil. Skildringen er bygget på hidtil ukendte breve og digte, der befinder sig i forfatterens eje.

Fru Constance Steensen de Leth, hustruen på Egelykke, var på sin vis en meget betydelig kvinde. Hendes største aktiv lå i hendes usædvanlige evne til at komme i kontakt med andre mennesker; hun var nemlig hvad psykologerne ville kalde en "synton" type, og hvorved de forstår et menneske, der både har stærk trang og store evner til at komme i kontakt med andre. Et menneske, der kendte hende, har engang udtalt om hende: "Ingen kunne være mere naturlig i alle sine bevægelser og forhold end fru Leth. Hun kunne tale med alle, være glad med de glade og græde med de grædende". En smuk kvinde med et så bevægeligt og åbent sind kan dårligt undgå at blive indviklet i mange små kærlighedseventyr, og det undgik fru Constance heller ikke. Samtidig med, at hun nærede en noget tempereret kærlighed til sin mand, bogstavelig slængede hun om sig med ømme øjekast – slet ikke fordi hun på nogen måde var umoralsk, tværtimod, men det forekom hende så selvfølgelig og naturligt at sænke sine af henrivende ømhed slørede blikke lige ind i snart den ene, snart den

anden unge mands forvirret-betagne sjæl. Hun minder ved sin overflod på øm følelse om Teresa, nonnen med de mange skriftefædre. Grundtvig var heller ikke den eneste huslærer på Egelykke, til hvem der faldt lidt af fra dette overflødigshorn. Som den kloge kvinde, Constance Leth var, sørgede hun for som ballast imod de mange små løse eventyr til stadighed at stå i et dydigt, platonisk og varigt venskabsforhold til sin jævnaldrende sjælesørger, præsten Graae, Bodil Ipsens "Min Fred' rik". (Bodil Ipsen spillede madam Graae ved uropførelsen på det kongelige.) Hver gang hun – af anstændighedsgrunde – måtte afslutte et eller andet mindre eventyr, faldt hun tilbage på sit platoniske forhold til denne. Ud af en sådan tilbagefaldsstemming er hendes digt om "Evhedsblomsten" skrevet. Digtet, som aldrig er offentliggjort, er til sjælesørgeren, og titlen som i øvrigt hele digtet, spiller over modsætningen mellem deres indbyrdes åndelige kærlighed, der aldrig går længere end til ømme blikke, og som derfor varer, på den ene side, og Constances mange små løse eventyr på den anden side.

"Jeg ved en blomst i Floras have:
Den ej som rosen yndig er,
men dog, som rosen, himlens gave
og hjertet kjær,"

hedder det i første strofe, og i sidste siger hun om den, der har evighedsblomsten, at "Hun stolt kan synge livets pris, hun skrækkes ej af skæbnens torden. For hende er hver en krog på jorden et paradis".

Man kan vist roligt tillade sig her på dette sted ved "Skæbnens torden" at forstå den stakkels skinsyge ægtefælles sikkert i aller højeste grad berettigede vrede over hendes sidste lille kærlighedshistorie. – Det kunne gå hedt til på Egelykke, så sent som i 1820, da fru Constance jo dog stærkt nærmede sig kvindens vanskelige alder, var den smukke herregård nær blevet skuepladsen for et større jalousidrama. Constance koketterede meget med den daværende huslærer, Schiødte, som major Leth kaldte "Kanelpinden". Den arme major kunne ikke tåle, at de to underholdt sig med hinanden. Når de talte sammen om aftenen, sad han sprutrød i ansigtet og tav i sofaen, idet han viste bladet af sin store Tollekniv, som han lod stikke ud af sit ene ærme. Han talte ofte om, at stødet skulle anbringes mellem tredje og fjerde ribben.

Det ender med, at Constance må sige Schiødte op, og som sædvanlig falder hun tilbage på Grae. I et brev, hun skrev til ham nytårsnat 1820, udøser hun sit hjerte for ham. Det hedder i dette, for visse partiets vedkommende ukendte, brev:

"Den Gud løvnedes en ven skænkede han sit bedste gode i livet. O; Graae, det er nat, alle sover – Timen slår som forkynder skilsmisken med det svundne år, og hvormed vi hilse det nye, en strøm af tårer nedruller på dette blad – en rædsom anelse omspænder mig – det gamle år var så tungt, det nye år ligger så mørkt for mig." – "Jeg

ser Dem, ædlestemand, for alteret i morgen, løft Deres blide, grå øje op til det højeste, lad Deres bøn stige for mig, – til Deres vennefulde barm vil jeg ty, når lidelser nedboje mig." – "Min så ofte krænkede uskyldighed kan jeg ej forsvare; men Gud skænke alle den ro, der er i min sjæl. Jeg gik ikke kold og ligegyldig i verden, dertil var min følelse for øm, mit blod for varmt, men agtelse, kærlighed ved jeg at have efterladt mig hos de mennesker, med hvem verden tillagde mig de groveste forseelser. – Tillige, elskede ven, meddeler jeg Dem herved min beslutning, at Schiødte skal forlade os til maj, vel var kampen svær, men min pligt sejrer over mig. Det vil jeg selv forkynde ham; ...

Et af Constance Leth's breve fra august 1825

De fleste af de unge mænd, der havde et lille eventyr med Constance Leth, slap helskindet fra det. Men Grundtvig faldt bogstavelig talt i med alt tøjet på i samme øjeblik, han så ind i hendes øjne; han formåede nemlig ikke, som de andre, at tage forelskelsen i Constance som en pikant lille oplevelse... For Grundtvig fik forelskelsen gennemgribende betydning; driften i hans sjæleliv tog en helt ny retning, hidtil havde den været ego-centrisk, men nu vakte Constances kaldende ømme blikke en higen, en længsel i ham efter at komme ud over sig selv. Da Grundtvig kom til Langeland, havde han gjort de samme kærlighedserfaringer som ethvert andet almindeligt menneske; han havde overstået en ret romantisk – og derfor ulykkelig – kærlighed til den ældste af de Blicherske provstedøtre, Bodil Marie, og stod nu i et mere driftsbestemt forhold til den yngste, Lise, en køn, men ifølge Grundtvig noget "hvoas" pige. Han oplever nu en helt ny slags kærlighed, der ikke består i den søde, smertelige følelse i sjælen... og gør den frygtelige opdagelse, at ingen kan eller vil tilfredsstille den nyvakte kærligheds-

trang i hans sjæl... Grundtvig er allerede i 1805 klar over, at hans trang ikke er begrænset til trangen til at forenes med den, der har vakt den, nemlig Constance Leth. ... Grundtvig oplever tilværelsen så uendelig meget stærkere og fuldere end før, thi

skulle han falde tilbage på sin gamle tilværelse, ville den forekomme ham, som vand forekommer en, når man lige har drukket stærk hed vin. Constance har ladet ham nippe til den kostelige drik, men heller ikke mere; hun bevarede den formelle tone og tiltaleformen "De", selv når hendes blikke syntes at bedække ham med kærtegn.

...
Herefter afsluttes kronikken med en beskrivelse af Grundtvigs nye religion bestemt af kærligheden, men hvor Constances rolle er udspillet, idet Jesus har indtaget hendes plads.

Thyra Jensen røg i blækhuset, som det ses nedenfor, men egentlig forbløfende spagfærdigt. Jeg forstår godt, at hun blev lidt mundlam ovenpå denne svada.

Eksempelvist "hun skrækkes ej af skæbnens torden", som Constance skrev i sit digt, hvilket ifølge Kemp naturligvis er en hentydning til, at hun blæste på sin i allerhøjeste grad med føje vrede ægtemand. En efter min opfattelse noget søgt fortolkning af digtet.

Thyra Jensen svarer i et læserbrev i Nationaltidende d. 8.s.m.:

Fruen på Egeløkke

Fra forfatterinden Thyra Jensen har vi modtaget "En af Danmarks udmærkede kvinder, fru de Leth på Egeløkke", sådan omtaler Grundtvig fru Leth, da han foreslår hende – som første kvinde – optaget i det af ham blandt præsterne oprettede læseselskab; og alt tyder på, at det er sådan, han af hele sin sjæl ønsker, at hun skal stå: Sødt i eftermælet.

Constance Leth som ældre. Hun må have været midt i 40'erne, da det blev malet.

Der er dygtigt gjort, men – efter min mening – et i høj grad forkert billede, den unge forfatter Thorkil Kemp har givet i Nationaltidendes kronik (søndag d. 2. marts) To mennesker mødes.

De citerede breve og digte fra fru Leth til hendes trofaste venner: Familien Graae, har jeg læst i 1922, og jeg kan forsikre, at de ikke virkede på mig, som de har virket på hr. Kemp, tværtimod, de uddybede det billede, jeg for længst har søgt at tegne i min bog: "Constance Leth".

...
Var det ikke rimeligt, at disse breve snarest fik deres blivende sted på det Kgl. Bibliotek, de har dog megen interesse for hendes slægt og andre, der er kommet til at holde af fru Leth, denne ejendom-

melige kvinde, der på en gang var så munter, men også tungsindig – uegennyttig og praktisk dygtig – fornem og dog så jævn – men først og sidst så ejegod. Så fik man selv lov til at skønne, om disse rørende, gamle gulnede breve, retfærdiggør hr. Kems udtryk om hende: - "Indviklet i mange små kærlighedseventyr - - bogstaveligt slængede hun om sig med ømekast - - som den kloge kvinde C.L. var, sørgede hun for, som ballast mod de mange små løse eventyr til stadighed at stå i et dydigt, platonisk og varigt venskabsforhold til sin jævnaldrende sjælesørger, præsten Graae o.s.v. – Constance koketterede meget med den daværende huslærer Schiødt - - - "

Noget af det skønneste for tiden omkring 1800 var trangen og evnen til at slutte venskaber, brevene giver et billede af tiden og venskabets ide og hellighed, som fru Leth symboliserer i Evighedsblomsten.

En blomsterven har en gang sagt mig, at en gammel hentørret evighedsblomst gemmer spireevne i sit frø, så snart den lægges i den rette muld. De mangfoldige gamle breve fra fru Leth og om fru Leth, som jeg i tidens løb har læst, har for mig ejet en spireevne til venskab for hende.

.....
Hillerød, i marts 1941
Thyra Jensen."

Thyra Jensens indlæg har næppe gjort meget indtryk på hr. Kemp. Der skulle større kræfter til.

Undsætningen kom også – og fra den bedste af alle, nemlig Kaj Munk, der med fynd og klem blandede sig i debatten.

Nationaltidende d. 13.3.1941:

Fru Constance Leth af Kaj Munk

"Egelykke"s forfatter Kaj Munk har af forfatteren Thorkil Kems kronik her i bladet forleden taget anledning til at give denne skildring af Constance Leth:

"Her i bladet skrev forleden forfatteren Thorkil Kemp en kronik om fru Constance Steensen de Leth, som hverken hun eller vi, der elsker hende, kan være helt tjent med. Der blev vel ikke rent ud sagt noget stygt om hende; men tonen i artiklen var ubehagelig, næsten fidel; den placerede hende på et plan, som hun i virkeligheden aldrig har bevæget sig på, ja, man kan føle sig så såret, at man kunne fristes til at blive hård og sige, hun er opfattet af en simpel tankegang. Fru Constance Leth har betydet så meget i vort lands historie og er kommet til det på en sådan måde,

at man kun bør omtale hende med ærbødighed. Udtryk som "slængede om sig med ømme øjekast, kærlighedseventyr, tempereret kærlighed til sin mand, nonnen med de mange skriftefædre, overflødigehorn" må tilbagevises. "Hver gang hun – af anstændighedsgrunde – måtte afslutte et eller andet mindre eventyr, faldt hun tilbage på sit platoniske forhold til pastor Graae", skriver forfatteren. Vi nærmer os intet mindre end et forsigtigt erotisk hamstreris område, tilløb til en kokotte, der dog er beregnende nok til ikke at gå over stregen og altid har et platonisk forhold til en skriftefader at falde tilbage på. Denne opfattelse af den kvinde, som gjorde Grundtvig til Grundtvig, er en utilbørlighed.

En koket kvinde er en kvinde, hvis morskab det er at lege med mænds følelser. Der er ingenting, der tyder på, at fru Leth har leget. Man kan forelske sig i en kvinde af to grunde, den, at hun er det værd, og den, at hun ikke er det værd. Der er intet, der tyder på, at det var af den sidste grund, alverdens unge mennesker tabte deres hjerte til fru Constance. Hun havde aldeles ingen interesse for at spidde sommerfugle. Forklaringen for hende er den enkle, at hun var i usædvanlig grad et levende menneske. Når Grundtvigs store modsætninger ikke blev kristnes almindelige: Synd og nåde, men blev: Død og liv, så var det, fordi livet i hans tilværelses afgørende øjeblikke kom til ham i det tindrende og piskende aprilsvejr, som hed Constance Leth.

Der er i verdenshistorien hetærer, som har så flammende en drift i sig, at de kan blive ved at dele ud af sig selv uden at sætte sig selv til. De er som aldrig sovende vulkaner, af hvis kratere frugtbarhed og ødelæggelse står ud til alle sider. Men der er gudskelov også andre varmekilder til. Hvad har solen ikke skænket os af livsvarme og kunnet blive ved at skænke uden at kølnes. Det er et stort billede. Men blasfemi ville det næppe være at kalde fru Leth til Egelyst for en jordisk stjernesol.

Kom ikke og bild mig ind, at hvis forklaringen på hende blot havde været: erotisk facet i et utilfredsstillende ægteskab, så ville de ulykkelige ofre for hendes omkringføjtende luner have agtet hende og bevaaret hende i deres agtelse, som de gjorde det. Da hun på grund af gemalens skinsyge må afskedige huslæreren Schjødt, skriver hun nytårsnat 1820 (da er hun et par og fyrrer) til pastor Graae: "Ofte miskjendes jeg. Hvilket menneske er brødefrit. – Dog, jeg står fri og rolig ved de storme, som ville sønderknuse mig. Min så ofte krænkede uskyldighed kan jeg ej forsvare, men Gud skænke alle den ro, der er i min sjæl. Jeg gik ikke kold og ligegyldigt i verden. Dertil var min følelse for øm, mit blod for varmt, men agtelse, kærlighed ved jeg at have efterladt mig hos de mennesker, med hvem verden tillagde mig de groveste forseelser". Aha, tænker den skarpsindige forsker, den lille dame føler trang til at retfærdiggøre sig; det er ikke gode tegn. Meget rigtigt. Men jeg gør opmærksom på, at når man er mistænkt, kan man ønske at forsvare sig af en af to grunde; enten fordi man er skyldig, eller fordi man er uskyldig og også ønsker at anses for at være det. Det er uheldigt at være så skarpsynet, at man overser den nærmest foreliggende mulighed.

Postkort fra Kaj Munk sendt fra Vedersø 25/4 1940.

Teksten lyder:

Kære fru Thyra Søllested Jensen.

Sæt De bare det digt ind i de sydslesvigske kvinder.

(Blad redigeret af Thyra Jensen. Hun må have spurgt om tilladelse til at bringe et Kaj Munk digt.)

Dem under jeg alt godt.

Med venlig lollandsk og langelandsk hilsen

Deres hengivne Constancebeundrer

Kaj Munk.

At fru Leth var mistænkt, har vi beretninger nok om. Havde vi dem ikke, kunne man ud fra almindeligt kendskab til den menneskelige natur bevise, at hun måtte være det. Tyven har som bekendt hæmninger i sin natur, der vanskeliggør ham at godtage andres hæderlighed. Var fru Leth da ikke forelsket i disse unge mennesker, der blev voks i ilden under hendes øjnes lys? Muligvis. Hvad er det at være forelsket? Der er mange grader. Og selv det at forelske sig er dog intet uhæderligt. At være forelsket er vel ikke andet end den intensiveste form for liv. Med sin stærke livsfølelse, sin sprudlende trang til at meddele, har det været hende en lykke at møde unge modtagelige sind, der modtog og så også gav igen. Hun skænkede ikke af sit hjertes overflødigehorn, men af sit hjertes overflod. Kan det bevises, at hun ikke brugte sit legeme på anden måde end i dette spil af hjerte og ånd – kald det for min skyld gerne: sublim sanselighed? Ja, det kan bevises. Deraf, at hun har ret i, hvad hun skrev til Graae: "Agtelse, kærlighed ved jeg at have efterladt mig hos de mennesker," som naturnødvendigt ville have husket hende med foragt og bitterhed eller med sjofel mimren, om der havde foreligget "barnerov".

.....

Constance Leth var et storartet menneske, en strålende kvinde. I køkkenet, ved klaveret, i balsalen, i kirken, hvor følte hun sig ikke hjemme? Og hvor følte man sig ikke lykkelig ved at se hende? Levende optaget af hvem som helst, hun fik med at gøre, arbejdende for deres vel, aldrig glemmende dem; lige dygtig til at citere Oehlschläger og til at sørge for, at de fældede træer helt oppe i Nordskoven bliver afbarket i rette tid. Gæstfri og festfuld. Medfølelse og hjertensfrom. At hun dog ikke blev Grundtvigs hustru, at hun dog ikke blev det. De dybe forgræmmelsens furer om mundvigens hos ham - endnu da han var halvtreds - fortæller de noget om, at han stadig angrede, at han i sin ungdom havde båret sig rigtigt ad, og naturligvis stadig ikke kunne tænke sig at have handlet anderledes? (Understregning må være foretaget af Thyra Jensen, som har klippet kronikken ud.) At denne stjernesol kunne blive ved at udstråle lys og varme i det efterhånden noget emmede hjem, viser kun, hvor ukueligt livet slog i hendes hjerte. Hvor er hun dog til rede med trøst og hjælp og opmuntring overalt.

.....

Dog mellem ægtefæller kan ingen skelle ret. Man kan vride sine hænder over, at den raske, kønne Leth og den fyrige, livsboblende Constance ikke kunne holde bålet flammende mellem sig. Gråden står en i halsen ved at se så glad et lille menneske ulykkeligt. Endnu ikke ude af fyrerne dør hun. Så tidligt, så smerteligt tidligt. Havus ind over landet kort over middag den skønneste sommerdag. Og dog var det vel i sin orden. Constance kunne ikke andet end at være ung. Den gode Gud har ikke nænnet at se hende gammel.

Fru Constance Steensen de Leth til Egelykke, født Fabritius de Tengnagel, er af de kvinder, en slægt kan være stolt af at have fået lukket ind i sig, og som fra sin stille plads i landet, bare ved at være til (kvindens fornemste kvalitet) øver en gerning, mangen dronning kan misunde hende.

Kaj Munk /sign."

Oven på dette indlæg tav Torkil Kemp fornuftigvis.

Og Constance Leths vrede gik over, mens Thyra Jensen nikkede bifaldende og anerkendende.

Ovennævnte bemærkning om Torkil Kemp's tavshed er nu ikke helt rigtig. Blandt Thyra Jensens papirer findes et brev fra ham til hende sålydende:

21.marts 1941

Kære fru Thyra Jensen.

Her har De brevene, som jeg håber De vil få fornøjelse af. Jeg er ikke klar over, om De kender alle brevene eller kun en del af dem, men udvalget i højskolebladet har givet mig det indtryk, at det sidste må være tilfældet. Hvis mit indtryk er rigtigt, kan jeg love Dem, at De har noget at glæde Dem til.

Jeg håber ikke mit svar i nationaltidende stødte Dem. I en avispolemik fristes man jo til at udtrykke sig i en flot og selvglad tone. Kaj Munks angreb viste mig, hvor hård De kunne have været – hvis De havde villet.

Ham ville jeg meget gerne have svaret, men det skulle Stangerup og nationaltidende ikke have noget af – der må ikke røres ved Kaj Munk i det blad. Hvad opfattelsen af Constance Leth angår, at vi alle tre er så godt som enige. Blot har jeg i min skildring i lidt for høj grad benyttet mig af ungdommens uærbødige tone.

Brevenes videre skæbne vil jeg lade Dem afgøre...

Jeg ønsker Dem alt held og lykke med den nye udgave. Netop nu er de rette betingelser jo til stede, for at den kan blive både kendt og anerkendt.

Venlig hilsen

Deres Torkil Kemp.

Thyra Jensen korresponderede i 1941 med W. Knuth, ejer af Egeløkke, og modtog et brev, hvori han med beklagelse meddelte, at der ikke fandtes korrespondance eller andet omkring hende. Han omtaler dog "en lille bog her på Egeløkke, som dog minder om Grundtvig og Constance".

Bogen var Oehlschlägers sørgespil: Palnatoke fra 1807 og indeholdt følgende inskription:

Fru Constance Leth

Nytåret 1809

Med højagtelse og venskab

af

N.F.S.Grundtvig

###

Mænd dig omringed, og dog

Palnatoke! du døde.

Endelig du kvinden forjog,

Dyrt saa maatte du bøde.

Liv er af dobbelt natur,

Helt som i mand og i kvinde,

Skille dem grusom en mur,

Livet fra begge maa svinde.

Knuth fortsætter sit brev:

"Dette lille digt, som sikkert ikke har været of-fentliggjort, meddeler jeg Dem, da jeg ved, at

Gravstenen på Bøstrup kirkegård på Langeland

det er i gode hænder, men jeg synes nu ikke, at det bør trykkes, da jeg mener sidste vers kan misforstås. Tilgivelsen må dog gerne komme frem, ifald De mener at kunne bruge den."

Der er ingen fuldstændig garanti for en korrekt gengivelse af digtet. Dels kan Knuth have læst Grundtvigs håndskrevne tekst galt, dels kan jeg have læst Knuths håndskrevne gengivelse galt.

Grundtvig rejste fra Egeløkke i 1808 og sendte således sin boggave året efter.

Det fremgår af et brev fra Constance Leth i 1826, at hun besøgte Grundtvig, da hun var i København, og der må således have været bibeholdt en kontakt og – tror jeg - venskab mellem dem hele resten af hendes liv.

Hendes mand Carl Frederik Leth døde i 1825. Hun fortsatte med at bo på Egelykke, hvor hun døde 14. marts 1827 kun 48 år gammel.

Jeg tror, at vi er mange, som – selv nu 200 år senere – gerne ville have mødt hende. Hun var en enestående kvinde.

Husk, at det er gratis
for Dansk Adels Forenings medlemmer
at annoncere privat i Meddelelser

Den tid på året...

Kære Medlemmer,

Så blev den tid på året, hvor et utal af returbreve ankommer i vores postkasse, fordi vores medlemmer IKKE har meddelt flytning til os. Det koster foreningen rigtig mange penge at finde de nye og rigtige adresser samt at gensende brevene ikke mindst.

Så HUSK at meddele til info@adelsforeningen.dk, når I skifter adresse.

Viveka Rosencrantz, en svensk-dansk adelsfrøken og en mesterlig golfspiller

Af Erik Madsen, Dansk Golfhistorisk Selskab
og Georg Kittel, Svenska Golfhistoriska Sölskapet

En ung Viveka Rosencrantz golfklädd enligt senaste modet.

Baronesse Viveka Charlotta Benedikta Rosencrantz (1886-1977) fra Gyllebo Slot ved Simrishamn i Sydsverige, skabte historie, da hun i 1911 vandt det svenske mesterskab i golf og som tre år senere gentog triumfen, da hun i finalen besejrede den svenske kronprinsesse Margareta (1882-1920).

Viveka Rosencrantz var født på Gyllebo Slot ved Simrishamn i Skåne, som den næstnyngste i en børneflokk på otte. Hendes far, friherre Börje Axel Johan Christian Rosencrantz (1831-1916) var svensk adelsmand og kammerherre og hendes mor Charlotte Emerentze Sophie Frederikke Rosenkrantz (1844-1913) var dansk baronesse.

Forældrene kom fra forskellige grene af den urgamle danske adelsfamilie Rosenkrantz.

Fik sin opvækst i Danmark

En stor del af sin barndom og ungdom tilbragte Viveka Rosencrantz i Danmark hos familien Tesdorf på Orupgaard Gods ved Maribo på Falster.

Viveka og familien Tesdorfs egen datter, Fritze (1885-1967) voksede op sammen og færdedes i de adelige kredse i Danmark, hvor det på den tid var helt almindeligt at spille golf på små private golfbaner på slotte og herregårde, når man mødtes.

Orupgaard Gods på Lolland, som var ramme om det celebre bryllup mellem Fritze Tesdorf og Erik Sigismund greve Ahlefeldt-Laurvig i sommeren 1907. Foto: Samtidigt postkort af Orupgaard Gods.

Blandt den svensk-danske baronesses nære veninder var også Anne Margrethe komtesse Krag-Juel-Vind-Frijs (1888-1917) i daglig tale "Daisy", som var den tredjeældste datter af Mogens Christian lensgreve Krag-Juel-Vind-Frijs (1849-1923) fra Frijsenborg Slot ved Hammel i Danmark.

Komtesse Daisy Frijs huskes nok bedst af eftertiden for hendes korte, spændende og meget hektiske liv, som Viveka Rosencrantz i flere perioder var en del af.

Golf på "de elysæiske marker"

Efter overtagelsen af Frijsenborg Slot i 1882 anlagde Mogens Christian lensgreve Krag-Juel-Vind-Frijs (1849-1923) en engelsk park og en lystskov ved slottet. Det var den kendte engelske havearkitekt Henry Ernest Milner (1845-1906), som tog sig af opgaven, og den rummede en lille golfbane, nordvest for slottet.

Mogens Frijs benævnte området med golfbanen som "de elysæiske marker", så her må den gode lensgreve have følt sig "i himmelen", når golfkøllerne blev svunget.

Forfatter og historiker Jesper Laursen nævner golfbanen på Frijsenborg en passant i sin bog "Herregårdsjagt i Danmark", hvor han omtaler golf i sammenhæng med andre af tidens engelske modedefænomener, som jagt, ridning og lawn tennis.

Anne Margrethe komtesse Krag-Juel-Vind-Frijs, i daglig tale Daisy, under golfspil på Frijsenborg Slot, formentlig sommeren 1907. Foto: Lokalhistorisk Arkiv for Hammel og Favrskov

Mogens Frijs var i årene 1876-1880 legationssekretær ved det danske gesandtskab i henholdsvis Sankt Petersborg og London.

I forbindelse med sit arbejde på den danske repræsentation i Storbritannien besøgte han adskillige engelske slotte og godser, og fattede interesse for golfspillet, der blev dyrket i stort omfang på de britiske herresæder.

Historiske skrifter fra 1900-tallets start fortæller, at både konger og fyrster spillede golf på Frijsenborg sammen med Mogens Frijs og hans hustru grevinde Frederikke Sophie Elisabeth, født Danneskiold-Samsøe (1865-1949), kaldet Fritze.

Sandsynligvis er golfbanen ved Frijsenborg Slot nedlagt ca. 1912.

En mindeværdig golfmatch

Med voldgrave, tårne og en overdådig engelsk have fremstår Frijsenborg Slot som en af de fineste herregårde i Danmark og blandt de faste sommergæster på slottet i 1900-tallets start var Viveka Rosencrantz.

Mange år senere fortalte hun i en båndoptagelse om en uges sommerophold på det danske slot i 1907:

”En dag spillede vi golf, og så fandt Bror Blixen (1886-1946) på, at Aage Danneskjold(-Samsø) (1886-1945) og jeg skulle konkurrere imod hinanden, og han udsatte en pris til den, som vandt. Vi spillede og vi spillede og vi spillede, og just den dag var kronprinsens (kronprins Christian (1870-1947) og kronprinsesse Alexandrine (1898-1952)) der til middag.

Viveka Rosencranz (th) fotograferet under golfspil på Frijsenborg Slot i 1907. Foto: Privat fotoalbum fra Viveka Rosencrantz

Hø! Og pludselig havde jeg kun syv minutter til at klæde mig om i. Aage Danneskjold havde alle de mandlige kammerater omkring sig, som hjalp ham med at klæde sig om. Og selvfølgelig havde jeg alle pigerne omkring mig, som hjalp mig. Smykkerne havde jeg ikke tid til at tage på, så dem tog jeg i hånden og så hurtigt som muligt ned af trapperne og ind i en af salonerne. Da var Kronprinsen allerede nede og stod midt i riddersalen, en stor hall. Etiketten byder, at inden de kongelige kommer, skal alle være samlede. Jeg krøb ind i en vinduesniche, men kronprinsen elskede at drille. Så da han kom forbi, bøjede han sig frem og sagde til mig: ”Jeg så nok da de kom!” Herre Gud, og så satte jeg mine uskyldige øjne op, og så var middagen i gang.”

Det hører med til historien, at midt under middagen på Frijsenborg kom en herskabstjener hen til hende. Han rakte en sølvbakke frem, hvorpå, der lå ”en utrolig beskidt 10 krone” og sagde samtidig: ”Jeg skulle give dem den, fra baron Blixen”. Og så blev der skålet rundt om bordet, for den sejr, som Viveka Rosencrantz havde sikret sig på golfbanen i timerne forud for det kongelige aftenselskab.

Golfspillende bryllupsgæster

Da den 21-årige Fritze Tesdorf fredag den 20. juli 1907 skulle giftes med den fem år ældre premierløjtnant Erik Otto Sigismund greve Ahlefeldt-Laurvig (1880-1967) i Idestrup kirke på Falster, var der lagt op til flere dages festligheder i brudens fødehjem på Orupgaard Gods ved Maribo på Lolland.

Stort set alle danske adelsfamilier var inviteret til fest og Dagbladet København havde i anledning af det celebre bryllup sendt en reporter til Lolland, og han kunne

Bröllop på Orupgaard 1907.

Bruden Fritze Tesdorpf i centrum, Viveka Rosencrantz är brudtärnan längst ner till vänster och Daisy Frijs brudtärnan längst upp till höger.

den 21. juli 1907 fortælle avisens læsere, at flere af gæsterne spillede golf på godsets golfbane:

”Komtesserne Frijs og Grevinden fra Wien ses i Haven, og længere nede med en dejlig Kæmpehøj som baggrund, spiller Danmarks Gesandt i Wien Golf med Brudesvende og Brudepiger.”

Danmarks gesandt i Wien, som her muntrede sig med golfspil, i selskab med brudesvende og brudepiger, var William Ahlefeldt-Laurvig (1860-1923), en dansk diplomat og politiker, gift med Elisabeth Danneskiold-Samsøe (1866-1950).

Brudepigerne talte bl.a. brudens bedste veninde, Viveka Rosencrantz, som jo samme år havde vist sine evner som en glimrende golfspiller under ophold på Frijsenborg Slot ved Hammel.

Efter vielsen flyttede det unge adelige par til Aarhus, hvor de havde lejet en villa i Risskov. Premierløjtnant Erik greve Ahlefeldt-Laurvig var tilknyttet garnisonen i Aarhus.

Golftræner på turne til slotte og herregårde

En lang række af de danske slotte og herregårde havde på den tid deres egne små private golfbaner, flere af dem anlagt på store åbne græsarealer i de engelskinspirerede parker.

Golfbanen på Orupgaard var anlagt i sommeren 1902 af den danske golftræner Charles R. Jensen fra Københavns Golf Klub, som den sommer var på en turné til danske og svenske slotte og herregårde.

Mange år senere berettede Charles R. Jensen om sin travle sommer, herunder sit besøg på Orupgaard, hvor familien Tesdorf fik anlagt deres egen lille private golfbane, tæt på godset.

Den 24-årige Viveka Rosencrantz var nu bosat i Sverige og i efteråret 1909 var hun blandt initiativtagerne til Falsterbo Golfklubb på sydspidsen af Skåne.

I klubbens 25 års jubilæumsbog fortæller man, at Viveka Rosencrantz har lært sig, at spille golf i England. Det kan meget vel have været i selskab med danske Fritze Tesdorf og hendes familie fra Orupgaard.

Besejrede den svenske kronprinsesse

I foråret 1911 kunne de sydsvenske spillere tage en helt ny golfbane i brug ved Falsterbo i Skåne. Banen var anlagt af den skotske golftræner Robert Turnbull (1873-1927) fra Københavns Golf Klub og i påskedagene arrangeres en turnering mellem spillere fra Falsterbo, Göteborg og København.

Vinder af damerækken blev ikke uventet Viveka Rosencrantz foran sin nære danske veninde Fritze Ahlefeldt-Laurvig; men blot to måneder senere, da man spillede om den skandinaviske vandrepokal, var rollerne byttet om. Her vandt Fritze Ahlefeldt-Laurvig hulspillet 6/5, altså med seks vunde huller med fem igen.

Samme år stillede Viveka Rosencrantz op til de skandinaviske mesterskaber på København Golf Klub's bane på Eremitagesletten og her mødte hun i finalen svenske Ida Sager (1864-1914), der repræsenterede Stockholms Golfklubb.

Den återbördade pokalen som Viveka Rosencrantz vann på Falsterbo 1910.

Deltagarna i första tävlingen på Falsterbos nya bana 1911. Viveka Rosencrantz tvåa från vänster och hennes fostersyster Fritze Ahlefeldt-Laurvig fyra från höger. Axel Calvert tvåa från höger.

Silverfat som Viveka Rosencrantz fick i pris på Falsterbo Golfklubbs första tävling på nya banan 1911.

Viveka Rosencrantz fortalte mange år senere om netop dén golfmatch:

“Golfspillet på Eremitagesletten hører med til mine bedste minder. Jeg mindes især matchen om det skandinaviske mesterskab, hvor jeg var tre huller op med tre igen. Så tabte jeg de tre næste huller og var temmelig bekymret og urolig, da jeg var på vej mod det 19. og måske afgørende hul. Så springer Turnbull pludselig frem mod mig glødende af raseri og råber, at han har satset en flaske champagne på, at jeg vinder matchen.”

Viveka Rosencrantz havde et flot drive fra teestedet på matchens 19. hul og efter yderligere to gode slag lå hun ved greenkanten hvorfra hun sendte bolden i hul og vandt matchen.

Og tre år senere gentog hun – i 1914 - succesen, da mesterskaberne fandt sted på Stockholm Golfklub's baneanlæg i Råsunda. Her besejrede Viveka Rosencrantz den daværende svenske kronprinsesse Margareta, mor til den senere Dronning Ingrid af Danmark, med 5/3, altså fem vundne huller med tre tilbage.

Problemer med unge “Daisy”

Som datter af greveparret på Frijsenborg levede Daisy Frijs et privilegeret liv henover århundredeskiftet, som ikke blev mindre privilegeret, da hun i 1910 blev gift med den 26 år ældre Henrik Grevenkop-Castenskiold (1862-1921). Han var kammerherre, jurist og på det tidspunkt gesandt ved den danske repræsentation i Kristiania (i dag omdøbt til Oslo). Senere tog han sin unge hustru med til byer som Wien, Rom og London, hvor hun oplevede det hektiske selskabsliv blandt det europæiske aristokrati.

Daisy Frijs, som nu var kammerherreinde og bar efternavnet Grevenkop-Castenskiold, var i 1916 ude i så store problemer med gældsætning og morfinmisbrug, at det besluttedes, at sende hende væk fra London, hvor parret dengang boede. Hun havde årene forinden været indlagt på afvænningsklinikker i både Danmark og Sverige.

I 1916 blev hun overtalt til at tage på en lang udlandstur ombord på Østasiatisk Kompagni's nybyggede motorskib “Fionia”, der ville bringe hende til Vestindien, Panama og Sydamerikas Stillehavskyst.

På rejsen var hun ledsaget af sin gode Viveka Rosencrantz og en ung dansk læge Meier, sidstnævnte for at holde styr på Daisy's morfinmisbrug.

Från v. sittande: frk V. Rosencrantz, fru E. Törnsten, frk A. Bjerke, frk K. Askund, fru E. Wadham. Från v. stående, mellersta raden: K. Lignell, G. Dalman, E. Karlsohn, A. Mattsson, V. Setterberg, A. Brynolf, T. Törnsten, E. Andersson, T. Smith, R. Rettig, bortre raden: I. Lignell, F. Jonsson, C. G. Dahl, L. Weibull, E. Ljungkvist.

Deltagare i mästerskapstävlingarna på Hofås golfbana 14–16 maj 1911.

Veninderne på golfbanen i Valparaiso

ØK's motorskib "Fionia" anløb Valparaiso i Chile den 12. november 1916.

Viveka Rosencrantz fortalte mange år senere om en oplevelse hun havde i El Valparaiso Golf Club sammen med Daisy Grevenkop-Castenskiold:

"Vi var, dagen efter vi var kommet dertil, ude på golfbanen og spillede golf. Vi havde indfødte drenge, som hjalp os som caddie. Vi gik banen rundt der og jeg havde min forudsente gave, et pragtfuldt schweizisk lommeur i lommen på min frakke. Og den bar drengen med det resultat, at da vi kom hjem efter vores spil, så var uret borte og forblev væk."

Den lange sørejse løste imidlertid ikke problemerne for kammerherreinden og hendes ægtefælle.

Unge "Daisy" tog sit eget liv

Omkring årsskiftet 1916-1917 skrev hendes ægtefælle Henrik Grevenkop-Castenskiold (1862-1921) et brev til Daisy's ældre søster Inger, hvori han beskriver problemerne med sin unge hustru:

"Viveka Rosencrantz var stark och smidig, och hade en mjuk, rytmisk swing."

"For at holde Daisy fra Butikker og Fristelser har vi saa meget, som muligt tilbragt Eftermiddage i Ranelagh og spillet Golf. Da Daisy først er oppe kl. 12, er Dagen jo hurtigt gaaede paa den måde."

Netop det år var det besluttet, at Daisy skulle rejse hjem til Danmark for at få endnu en behandling på en afvænningsklinik; men det nåede hun ikke, for den 12. januar 1917 døde hun blot 28 år gammel i parrets hjem i den britiske hovedstad. Hun blev fundet i sin seng med overskårne pulsårer.

Afsked med golfsporten

Dødsfaldet påvirkede øjensynligt Viveka Rosencrantz meget, for samme år tog hun ophold i England, for at uddanne sig som havearkitekt i Sussex, England og livet igennem var hun medlem af britiske F.R.H.S., Fellow of the Royal Horticultural Society.

Fire år senere døde Daisy's ægtefælle, Henrik Grevenkop-Castenskiold, som følge af blodforgiftning forårsaget af et insektstik, som han pådrog sig på golfbanen i Ranelagh Gardens i Chelsea, England i august 1921.

SM-finalen 1914 på Råsunda. Kronprinsessan Margareta puttar, Viveka Rosencrantz till höger.

Viveka Rosencrantz slår ut på första hålet på Hovås.

Og det år tog livet også en ny drejning for Viveka Rosencrantz, da hun blev gift med den 38-årige Axel Frederick William Calvert (1882-1951), som hun 10 år tidligere havde mødt på golfbanen. Vielsen fandt sted den 15. juni 1921 i Skanør kirke i Skåne.

Ægtefællen var ingeniør og værkstedsdirektør i familievirksomheden Calvert & Co., Göteborg.

Parret bosatte sig i Göteborg og fik tre børn. Begge var medlemmer af Göteborg Golfklubb, men Viveka Calvert deltog kun i nogle få golfmatcher i årene 1922-1923, derimod var hun senere aktiv i Lottebevægelsen i Sverige og Bernadottestiftelsens arbejde i Tyskland.

Viveka Rosencrantz blev 91 år.

*"Frederik Hegels vackra pilgrimsfalk" finns
än idag i familjen Calverts ägo.
Men det är oklart vilken roll den hade.*

Kilder:

Det Kongelige Bibliotek, mediestream.dk

Falsterbo Golfklubb 1909–1934. En Minnesskrift (1934)

Falsterbo Golfklubb 100 år (2009)

Golf på danske slotte og herregårde; Herregårdshistorie (2017)

Göteborgs Golf Klubb 1902–1927. Minnesskrift (1927)

Ny Tidning för Idrott (1910–1919)

Sveriges Adelskalender (1910, 1916, 1923, 1953)

Dansk Adels Aarbog 1964

Wikipedia (diverse sider)

Korrespondance med Marie-Louise Calvert Smith, barnebarn af Viveka Rosencrantz

Noter:

Den svenske friherre Bror von Blixen-Finecke var jævnaldrende med Viveka Rosencrantz, begge var født i 1886. I årene 1914–1925 var han gift med den senere berømte forfatter Karen Blixen (født Dinesen). Hans mor var den danske komtesse Clara Alvide Benedikte Krag-Juel-Vind-Frijs.

Den svenske kronprinsesse Margaretha (1882–1920) blev også kaldt "Daisy", men alene i den kongelige familie.

The Ranelagh Club var oprindeligt en poloklub i den sydvestlige del af London. De mange prominente medlemmer fra ind- og udland benyttede sig af et stort klubhus, fire polobaner, 10 krocketbaner, to tennisbaner og en 18 hullers golfbane

På Romanäs Sanatorium i Sverige blev Daisy Frijs god ven med poeten og kunstneren Harriet Löwenhjelm (1887–1918).

Valparaiso Golf Club i Chile var stiftet i 1897 af en række britiske forretningsfolk i landet. I mere end 20 år spillede man golf på en kuperet 9-huls bane. I 1922 blev klubben omdøbt til Granadilla Country Club med en 18 hullers golfbane.

Axel Calvert, ægtefælle til Viveka Rosencrantz, var gennem en årrække medlem af Göteborgs Golf Klubb, og sad i klubbens bestyrelse 1910–1926. Han var også bestyrelsesmedlem og sekretær i Svenska Golf förbundet 1917–1924. Vinder af Den Skandinaviske Vandrepokal på Falsterbo Golfklubb i 1910.

Viveka Rosencrantz tabte aldrig en golfmatch mod sine svenske modstandere, derimod besejredes hun et par gange af danske kvindelige golfspillere, Fritze Tesdorf i 1911 og fru C. Rubow i 1912.

Navne i Meddelelser

Giftermål

Amanda Lüttichau gift med Alexander Mytaros den 5. oktober 2024

Hans Petter Knagenhjelm gift med Annette Storm Hanssen den 26. oktober 2024

Simen Munthe-Kaas gift med Isabella Lindahl den 8. juni 2024

Døde

Greve Niels Brockenhuus-Schack, Giesegaard
Født den 3. juni 1930 - død 28. oktober 2024

Baron Michael Johannes Rosenørn-Lehn
Født den 16. september 1949 – død den 12. november 2024

Valentin Henrik Sibbern
Født den 7. august 1935 – død den 26. november (Oslo)

Jesper von Scholten
Født den 31. august 1953 – død den 31. december 2024

Amy Cheng Munthe-Kaas
Født den 3. december 1938 – død den 4. januar 2025 (Oslo)

Lensbaron Holger Erik Gyldenkrone-Rysensteen
Født 12. juni 1929 - død 4. april 2025

Anne Steensen-Leth
Født 20. december 1938 - død 7. januar 2025

Birgitte Levin-Hansen, f. Krabbe af Damsgaard
Født 4. november 1935 - død 1. marts 2025

Inge Birgitte Piper, f. de Bang
Født 17. juli 1917 - død 12. december 2024

Peter Otto Herman Oxholm
Født 31. oktober 1940 - død 28. september 2024

Johann-Ulrik Haxthausen
Født 1. juni 1934 - død 9. oktober 2024

Udnævnelser:

Kammerherre og Kammerdame

Hofjægermester, godsejer Ditlev Alexander Berner til Holstenshuus er pr. 1. januar 2025 udnævnt til kammerherre

Hofjægermester, godsejer Linnéa Louise Treschow til Gammel Kirstineberg er pr. 1. januar 2025 udnævnt til kammerdame

Hofjægermester

Godsejer Christian Ditlev von Lüttichau til Tjele Gods er pr. 1. januar 2025 udnævnt til hofjægermester

Om Navne i Meddelelser

Redaktionen er desværre ikke bekendt med alle nyhederne blandt Danmarks 7.500 adelige. Vi modtager derfor meget gerne nyt fra medlemmerne til opdatering af navnesiderne. Send mail til: anna.lowzow@nordiskfilm.com

AGGERHOLM ART

AggerholmArt er etableret på opfordring af museerne i 2007 og står for opgaver indenfor konservering og restaurering af kunst både internationalt og nationalt for bl.a. ARoS, Skagens Kunstmuseum, Ribe Kunstmuseum, Thorvaldsens Museum, Den Hirschsprungske Samling, Kulturinstitutioner, private samlere og Herregårde.

Konservering og restaurering af kunst

F.eks. stabilisering af ustabil farvelag og revner, reparation af huller og flænger, planering af buler, overfladerensning, fjernelse af gulnet fernis og tidligere overmalinger.

Mangeårig erfaring med konservering i forbindelse med brand- og vandskader.

Renovering af forgyldte og ornamenterede pryddrammer. Samlingsgennemgange med beskrivelse af bevaringstilstanden.

Bevaringsanbefalinger på musealt niveau omkring sikring og klima (lys, temperatur og RH%).

Ind- og ud check i forbindelse med udlån af værker til udstillinger.

AggerholmArt v/Dorthe Aggerholm · Stormgade 14 F, 2. mf. · 1470 København K
+45 51 30 88 42 · mail@aggerholmart.dk · www.aggerholmart.dk